

Ekoterorismus v České republice

www.rexter.cz / autor: Miroslav Mareš / 01. 05. 2004

A part of the Czech environmental movement after 1989 has acquired ecoterrorist character. Militant activists are primarily eco-anarchists, not deep ecologists. However, the violence of ecoterrorists has centered mostly on property, not on people. The Czech section of the Animal Liberation Front has been active since the mid of the 1990's. Their biggest actions were a bomb attack against the cable railway in the Moravian Carst in 1995 and two attacks against the firm Biotest (which keeps animals for vivisection) near Pardubice in eastern Bohemia in 2002 and 2003. The Earth First! in the Czech Republic (Země především!) were active especially during antiglobalization riots in 1998-2000. Ecoterrorism might rise in the Czech Republic in the future.

V rámci výzkumu terorismu začala být v posledních letech věnována poměrně značná pozornost fenoménu násilného prosazování zájmů v rámci (subjektivně pojaté) ochrany přírody a životního prostředí. Pro označení tohoto jevu začal být zřejmě nejčastěji užíván pojem ekoterorismus. Jeho vymezení a zařazení do typologie terorismu však přináší celou řadu obtíží, což je způsobeno jak značnou heterogenitou akcí, činností a organizací, které jsou pod zmíněný pojem různými autory podřazovány, tak i častým ideologickým podbarvením celé akademické i celospolečenské debaty o tomto problému.

Tento text byl zpracován v rámci grantového projektu GAČR 407/03/D105 „Politické násilí a terorismus v České republice“

Ekoterorismus zasáhl po roce 1989 rovněž Českou republiku, a to nejen ve formě reálných útoků odpovídajících kritériím relativně uznávaných definicí ekoterorismu, ale i prostřednictvím bouřivých mediálních a politických diskusí o tom, co lze za ekoterorismus (popř. ekoextremismus) považovat. Následovaly zpravidla po kontroverzních postupech státních orgánů a výrocích politiků vůči části environmentálního hnutí. Následující příspěvek si klade za cíl charakterizovat problematiku ekoterorismu v ČR, přičemž však nelze opomenout ani transnacionální dimenzi tohoto jevu.

1 Vymezení ekologického násilí a ekoterorismu

Odborná literatura používá pojem ekoterorismus v nejobecnější rovině jako označení pro terorismus s vazbou na environmentální témata „(terrorism relating to environmental issues“) (Miller Miller 2000: 13). Pojem je (1) zpravidla vázán k motivaci pro teroristickou činnost, tj. k myšlence boje za ekologii, resp. za životní prostředí a přírodu či alespoň za jejich součásti, např. zvířata (uvedené pojetí je použito i v této práci). Objevuje se však i (2) jeho užití ve smyslu metody teroristů (lhostejno jaké ideové orientace), zaměřené na poškození životního prostředí jako terče, čímž má být zasažen a zasažen určitý objekt (zpravidla stát a jeho společnost)[1]. Někteří environmentalisté za ekoterorismus označují i celkové (3) poškozování životního prostředí[2] anebo (4) útoky proti příslušníkům „zeleného hnutí“[3].

Vymezení ekoterorismu ve vztahu k ekologickým tématům je problematické s ohledem na různé použití slova či pojmu ekologie. Termín ekologie vymyslel německý biolog Ernst Haeckel v roce 1858. Jedná se o složeninu z řeckých slov oikos (dům) a logos (pochopit). Pojmem ekologie se začala označovat věda o vztazích mezi organismy a životním prostředím a mezi organismy navzájem, řidčeji je pak ekologie vztahuje ke stavu životního prostředí (Akademie věd České republiky 2001: 76). Od přelomu padesátých a šedesátých let se však za ekologické začaly označovat i myšlenkové a politické proudy, které tematizovaly problematiku poškozování životního prostředí a zasazovaly se za jeho ochranu (i když často vycházely z poznatků vědecké ekologie).

V angloamerickém prostředí se pro ně často užívá pojmu environmentalism (odvozeno z environment – životní prostředí), který nemá v češtině přesný a spisovný jednoslovný ekvivalent (je však stále častěji užíván jako anglismus ve tvaru environmentalismus, z něj jsou pak odvozován slova jako environmentalista, environmentální apod.). Od padesátých let se pro označení různých

uskupení zaměřených na ochranu přírody a životního prostředí používá i slovo „zelení“, případně jeho různé varianty. V používání slov ekologický, environmentální a zelený panuje poměrně značná konfuse – někdy jsou používána jako synonyma (což v podstatě platí i pro tuto práci s jistou výjimkou pojmu zelené hnutí – viz níže), avšak existují i rozličné (a doposud nepřilíš úspěšné) pokusy je navzájem ohraničit (Heywood 1994: 228-229).

Environmentalisté netvoří ideově jednotný proud, což souvisí i s rozličnými historickými kořeny jednotlivých směrů. Jejich vnitřních typologií existuje poměrně velké množství. Různé spolky na ochranu přírody a zvířat vznikaly v industriálních zemích již od konce 19. století (většinou se soustředily na ochranu vzácných přírodních památek a nedotčených míst, případně vznikly jako reakce na průmyslovou revoluci, která z jejich pohledu narušovala i tradiční ráz krajiny a jejího „lidu“ či národa). Část z nich se přiklonila k některým nacionalistickým hnutím a v Německu vytvořila i součást nacionálně socialistického hnutí (Biehlová, Staudenmaier 1999: 12-15). Krajně pravicová ekologická seskupení existují až do současnosti, i když jejich význam ve většině zemí není příliš velký. Řada ochranných organizací byla a je zcela apolitická. Pojímat všechny environmentalisty jako jednotné hnutí tedy není možné.

Hlavní část environmentalistů, resp. to, co se obvykle označuje jako zelené hnutí, má kořeny v nové levici a neomarxismu šedesátých let a v tehdejší studentském hnutí v západních demokraciích. To sice dokázalo mobilizovat poměrně velký počet lidí, avšak nedosáhlo zásadní společenské změny. Část jeho příslušníků našla na přelomu šedesátých a sedmdesátých let nový hlavní cíl své společenské angažovanosti v ochraně přírody a životního prostředí, která se v té době stala aktuálním problémem industriálního světa. Zázemí pro nové přístupy poskytlo několik ekologických knih a studií.

Jako specifický proud se konstituovalo i hnutí za práva zvířat, které navazovalo na dlouhodobé právně-filosofické debaty na tato témata (Elshtain 1995: 390-391) a na tradici ochranných spolků (které vznikaly v některých zemích již od konce 19. století). V sedmdesátých letech však ochrana zvířat získala nové ideové impulsy[4], popularitu nabyly životní návyky respektující zvířecí práva (vegetariánství, veganství apod.) a objevily se i radikální metody jejich hájení. Hnutí za práva zvířat se provázalo s různými variantami zelených i dalších sociálních hnutí a subkultur (leckde však vytvořilo i poměrně autonomní a ideově neutrální část společenského spektra).

V sedmdesátých a osmdesátých letech vznikly se i zelené politické strany, které však celkově nebyly „single-issue“, tj. zaměřené pouze na ochranu přírody, ale profilyovaly se i na takových tématech, jako byly odzbrojení, práva žen a menšin, přímá demokracie apod. V počátečním období jejich existence v nich na řadě míst společně působily různé environmentální proudy[5], včetně konzervativně orientovaných ochránců přírody i výše zmíněných neofašistických environmentalistů. Tito „reakční“ i konzervativní environmentalisté však postupně přestali být považováni majoritními proudy v zelených stranách za jejich součást (Porritt 1987: 4-6) a v zásadě z nich byli vyobcováni (někdy pak založili marginální ultrapravicové zelené strany).

V důsledku vzrůstajícího zájmu veřejnosti o problematiku životního prostředí začaly od sedmdesátých let etablované politické síly a státní orgány realizovat ekologickou politiku a přijímat ekologickou legislativu[6]. Ideové zázemí pro přístupy etablovaných sil (demokratické levice, středu a pravice) k ochraně životního prostředí může vytvářet tzv. reformistický environmentalismus, který předpokládá, že starost o životní prostředí lze uložit vládě (státu), aniž by bylo nutné měnit politiku či politickou filozofii (Heywood 1994: 240). Dílčím výsledkem reformistického environmentalismu je i koncept tzv. trvale udržitelného rozvoje.

Reformní environmentalismus je však podle části zeleného hnutí nedostatečnou reakcí na ekologickou krizi. V jejím řešení však nepanuje ani mezi těmito kritiky jednota. Ekosocialisté za viníka krize považují kapitalistický systém, přičemž za přítele životního prostředí pokládají socialismus. Pokud bude podle nich kapitalismus odstraněn, společný majetek ve společném vlastnictví bude využíván v zájmu všech, tj. v dlouhodobém zájmu lidstva (Heywood 1994: 242).

Sociální ekologie odmítá výhradní soustředění se řešení následků poškození životní prostředí, aniž by byl zohledňován širší sociální kontext celé problematiky. Část sociálních ekologů se přiklonila ke krajní levici a stejně jako poškozování a vykořisťování přírody považuje za důležité odstranit problém údajného vykořisťování jedné lidské skupiny druhou. Je proto třeba bojovat proti kapitalismu a jeho negativním atributům (Biehl 2003). Ekoanarchisté (též nazývaní anarchoenvironmentalisté) se zase domnívají, že dosažením požadavků anarchismu na decentralizaci společnosti a vytvořením autonomních komun dojde k vytvoření harmonického systému soužití lidí a přírody. Jednotlivé komuny budou závislé na přirozeném prostředí a vytvoří se ekologická rovnováha mezi lidmi a přírodou (Heywood 1994: 243-244). Hlavním fórem ekoanarchistů je časopis Green Anarchist.

Nejzásadnější změny v přístupu k přírodě prezentuje od počátku sedmdesátých let dvacátého století tzv. hlubinná ekologie (deep ecology)[7] (Kohák 2002: 112-122), někdy též nazývaná ekologismus (Heywood 1994: 233). Vychází z koncepce Arne Naesse z roku 1973, který dosavadní koncepci ekologie označil jako „mělkou“. Kritizuje dosavadní antropocentrismus a nahrazuje jej ekocentristem (O'Connor 2004). Planeta Země (v jejich pojetí „Matka Země“) je z pohledu hlubokých ekologů specifickým systémem, v němž žádný druh (tedy ani lidé) nemá právo ovládat a ničit druhé. V roce 1979 byla Jamesem Lavelockem vypracována i planetární koncepce pod názvem Gáia (řecká bohyně Země), která na Zemi, resp. na její biosféru, atmosféru, oceány a kontinenty nahlíží jako na živý organismus, který jedná tak, aby zachoval svou existenci. Druhy, které ohrožují její rovnováhu, jako to dělají lidé, z ní pravděpodobně zmizí (Heywood 1994: 236-237).

Hlubinní ekologové tedy bojují proti soudobé lidské civilizaci a jejímu antropocentrismu. Současné lidstvo je z jejich pohledu jistým „virem“, který poškozují tradiční ekologickou rovnováhu na Zemi. Hodlají se „navrátit k divočině“, resp. nastolit stav odpovídající období pleistocénu, které je z jejich pohledu „zlatým věkem“ (Laqueur 1999: 199). Jsou zpravidla inspirováni různými náboženskými a mytologickými proudy (zpravidla pohanskými a „New Age“), samotná hlubinná ekologie je pak někdy pokládána za specifické náboženství (Brezina 1998).

S hlubinnou ekologií částečně souvisí i původní ekofemismus, který na počátku sedmdesátých let začal pracovat s kosmologickým konceptem „Matky Země“, přičemž muži jsou nahlíženi negativně jako lovci a plenitelé planety, zatímco ženy jako její ochránkyně (O'Connor 2004). Od těchto představ je však nutné odlišit požadavky na ochranu životního prostředí od různých dalších směrů feminismu. Dílčím způsobem se hlubinná ekologie provázala i s některými směry ekofašismu, případně zcela fanatickými ekologickými proudy, které prosazují např. masivní (i násilnou) redukci světové populace (v případě propojení s ekofašismem na rasistickém základě) či dokonce vyhubení lidstva[8], popř. „alespoň“ drastická legislativní opatření k omezení „nočního života“ za účelem energetických úspor či zavedení kanibalismu k odstranění problémů s výživou (O'Connor 2004).

Výše uvedené rozdělení a charakteristika (byť zjednodušující) různých proudů environmentalistů ukazuje, že mezi nimi existují poměrně zásadní ideové rozdíly. Rozličné jsou ovšem i formy organizací (politické strany, nevládní organizace, neformální celosvětové sítě a kampaně apod.) v nichž působí a metody a strategie prosazování environmentálních zájmů. Z hlediska výzkumu násilí a terorismu je nutné diferencovat mezi těmi ochránci životního prostředí, kteří environmentální zájmy prosazují nenásilnými metodami (takových je jich většina[9]) a těmi, kteří se uchylují k ničení majetku, případně i k násilím vůči lidem. Jednoznačné přiřknutí násilných metod konkrétnímu ideovému směru environmentalismu není možné, většinou se však ve vědecké literatuře přisuzuje ekoterorismus hlavně hlubinné ekologii a ekoanarchismu (rozhodně ale neplatí, že by každý hlubinný ekolog a ekoanarchista používal násilné metody!).

Vymezení násilí v kontextu činnosti zelených radikálů je však leckdy problematické. Již od počátku své existence se část zeleného hnutí uchýlovala k tzv. přímým akcím a občanské neposlušnosti. Aktéři této činnosti sice zpravidla překračují platnou legislativu, avšak zdůrazňují nenásilnou dimenzi svých akcí, popř. alespoň absenci násilí vůči lidem a živým tvorům. V relevantní odborné

literatuře proto nejsou řazeny do oblasti terorismu[10]. Nejčastějšími metodami přímých akcí jsou blokády (např. velrybářských lodí, komunikací, staveb letišť, jaderných elektráren apod.), obsazování průmyslových podniků (které podle zelených poškozovaly životní prostředí) či státních úřadů, nekonformní pouliční protesty, přivazování se k ohroženým objektům či komunikacím k nim apod. Nenásilné přímé akce realizuje řada etablovaných nevládních environmentálních organizací (včetně zřejmě nejznámější organizace Greenpeace[11]) a většinou se jich nezřikají ani (případně ani jejich podpory) strany zelených, přestože díky tzv. „pochodu institucemi“, kterým v západní Evropě prošly od sedmdesátých let, již metody své politické činnosti umírnily a příliš se neliší od ostatních systémových sil[12].

Jako ekoterorismus nebyly zpravidla posuzovány ani spontánní násilnosti (rvačky s policisty, vrhání kamenů, tzv. Molotovových koktejlů apod.) při akcích zeleného hnutí (střety s policií a dalšími bezpečnostními složkami provázely řadu blokády, pochodů a demonstrací již od sedmdesátých let[13]), což ostatně souvisí i s neřazením těchto akcí do oblasti terorismu obecně. V současnosti je tento problém zajímavý s ohledem na skutečnost, že část odborníků považuje za terorismus či alespoň za předvoj nového terorismu násilné akce při antiglobalizačních demonstracích (Hirschmann 2003: 24), přičemž v mainstreamové „antiglobalizační ideologii“ má ekologická agenda důležitou roli. Antiglobalizační násilí je však většinou realizováno individuálními a skupinami (např. Black Bloc), které je vhodnější řadit mezi ultralevice, vyskytují se však mezi nimi i militantní environmentalisté, případně jsou environmentální nevládní organizace mezi pořadatelé demonstrací, které se částečně zvrhnou do násilné podoby (Eidgenössisches Justiz- und Polizeidepartement 2001). Relevantní literatura antiglobalizačního násilí mezi ekoterorismus neřadí.

Počátky toho, co je zpravidla subsumováno pod pojem ekoterorismus, se objevují na počátku sedmdesátých let v USA. Tehdy se jednalo o sabotáže vůči údajným škůdcům životního prostředí („ecotage“), realizované jednotlivci či velmi malými skupinami[14]. Inspirací pro obdobnou činnost se stala novela „The Monkey Wrench Gang“, jejímž autorem byl Edward Abbey. Poprvé byla vydána v roce 1975. Popisuje fiktivní skupinu lidí (včetně navrátilivšího se příslušníka speciálních sil z vietnamské války), kteří v USA provádějí různé eko-sabotážní akce (Abbey 2000), které se od té doby nazývají „monkeywrenching“ (monkey wrench = francouzský klíč, tj. nástroj vhodný k sabotážím). Jedná se mj. sypání cukru do nádrží buldozerů, vtlačování kovových hřebů do stromů za účelem zabránění těžby dřeva či vytahování zeměměřičských značek ze země, aby se zabránilo jejímu využívání (O'Connor 2004). Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let se vytvořily větší organizované skupiny, provádějící tyto ekosabotáže ve velkém množství. Jednalo se především o Sea Shepherd Conservation Society[15] a Earth First!

Vedle toho se (především ve Velké Británii) konstituovaly skupiny ochránců zvířat, které zpočátku především narušovaly hony, postupně však přecházely k osvobození pokusných zvířat a poškozování majetku těch, kteří se zvířaty z pohledu ochránců špatně zacházeli (vědci z laboratoří, vlastníci firem provádějící pokusy, řezníci, přepravci zvířat apod.). Průkopníkem byla Animal Liberation Front, následovaly ji odštěpené (a někdy více radikální) skupiny. Přestože někteří odborníci „pro-zvířecí“ militanty a environmentalisty (tj. skupiny zaměřené na celkovou ochranu přírody jako např. Earth First!) oddělují, resp. za ekoteroristy považují pouze druhé jmenované, v realitě jsou oba směry úzce provázané. Ostatně z části Earth First! a Animal Liberation Front (obě organizace postupně začaly operovat ve většině západních demokracií) vznikla v roce 1992 obecně zaměřená Earth Liberation Front.

Akce, podporované oficiálními liniemi ALF, ELF, EF! apod. jsou ilegální, avšak neobsahují prvek úmyslného násilí vůči lidem. Z hlediska výzkumu terorismu je tedy v rámci takového ekoterorismu podstatné akceptovat kategorii násilí proti majetku která sahá od mikroteroristických sabotáží (např. zalepování zámků řeznictví) až po bombové či velké žhářské útoky proti automobilům nepřátel či proti stavebním strojům a zařízením.

Tyto akce ve svém souhrnu způsobují velké majetkové škody[16], což např. v USA znamenalo, že je FBI řadí mezi jednu z nejzávažnějších hrozeb domácího terorismu (Federal Bureau of

Investigation 2004). Ekoteroristé v poslední době využívají i rozličných cyberteroristických metod (zasílání tzv. e-mailových bomb, hacking a mazání dat apod.). Avšak např. Robert Young odmítá „monkeywrenching“ řadit do kategorie terorismu s ohledem na nízkou intenzitu násilí (mj. ve srovnání s údajně ničivějším poškozováním životního prostředí) a hovoří o této činnosti radikálních environmentalistů jako o soudobé formě občanské neposlušnosti (Young 1995).

Postupně ale vznikly i skupiny, které nezavrhují násilí vůči lidem (navíc se tyto tendence projevíly i v části ELF a ALF). Jedná se především o organizace Animal Rights Militia Fact Sheet a Justice Department. Animal Right Militia vznikla v roce 1982 ve Velké Británii a postupně začala působit i v USA, v Kanadě a v kontinentálních evropských zemích. Její taktikou se stalo mj. zasílání dopisních bomb a používá i bomby v autech (Monaghan 2001: 161-162). Justice Department vzniknul v roce 1993 ve Velké Británii a taktéž se rozšířil do USA a Kanady. V Británii mj. realizoval pumové útoky a hrozby vůči jednotlivcům z firem, kde docházelo ke zneužívání zvířat. V Kanadě rozeslal ve druhé polovině devadesátých let v několika vlnách dopisy se infikovanými žiletkami (především jedem na krysy a údajně i krví s AIDS), mj. účastníkům honů, lidem z průmyslu a vědcům, kteří prováděli na zvířatech výzkum AIDS a rakoviny. Společnou akcí ARM a JD bylo v roce 1997 infikování krutího masa určeného pro Den díkyvdání v supermarketech v USA toxickými látkami (Kushner 2003: 197).

Mezi ekoteroristy bývá často řazen i tzv. Unabomber, tj. americký osamělý terorista Theodore Kaczynski. Jeho akronym vyjadřoval skutečnost, že útočil především proti univerzitním pracovníkům a vědcům, kteří dle něj přispívali k technologickému rozvoji. Celkem od roku 1978, kdy započal svoji činnost, zaslal 16 balíčkových a dopisních bomb (pod značkou „FC“), které měly na svědomí tři mrtvé a přes dvacet zraněných. Vystudovaný matematik Kaczynski byl dopaden v roce 1996 a později byl odsouzen na doživotí (Kushner: 379-381). V roce 1995 publikoval list Washington Post Unabomberův manifest „Průmyslová společnost a její budoucnost“. Kaczynski odsuzoval technologický pokrok industriální budoucnost (proti nimž hodlal vystoupit prostřednictvím násilí a revoluce), velmi kriticky se však stavěl i k „levičáckým tendencím“ ve společnosti (za levičáctví považuje především kolektivistické levicové tendence a politickou korektnost) a k některým formám hlubinné ekologie (např. k náboženství Gaia). Hlásil se ke specificky pojatému ekoanarchismu (Unabomber 1997: 183).

Unabomber se stal modelovým případem hrozících nových aktivit ekoterorismu, které mohou být páhány fanatickými odpůrci moderní společnosti. V jejich případech se nejedná o pouhé „zintenzívnění monkeywrenchingu“, ale o novou dimenzi použití násilí ve jménu environmentálních idejí. Pokud budou někteří fanatičtí jedinci či skupiny nahlížet na lidstvo jako na „škodlivý virus“ na Zemi, mohou se jej pokusit vyhubit i pomocí zbraní hromadného ničení (pokud by k nim získali přístup). Tento ekoterorismus by mohl být jednou ze závažných bezpečnostních hrozeb 21. století.

Již na jeho počátku se objevily dva případy, kdy pachatelé z okraje zeleného hnutí spáchali brutální atentáty, byť zatím na selektivně vybrané cíle (přičemž „ekologický motiv“ činu není jednoznačně potvrzen). V březnu 2002 francouzský ekoaktivista Richard Durn zastřelil několik (převážně levicových) komunálních politiků na radnici v Nanterre (Laqueur 2003: 317). V květnu 2002 zastřelil nizozemský ochránce zvířat Volkert van der Graaf a spolupracovník organizace Vereniging Milieu-Offensief (Environmentální ofenzíva[17]) politika Pyma Fortuyna. Přinejmenším jedním z motivů činu bylo zřejmě to, že Fortuyn hodlal zrušit některá omezení kožešinových farem, což by podle von der Graafa (který se ovšem obával i dopadů Fortuynovy politiky na sociálně ohrožené skupiny lidí) zvýšilo utrpení zvířat (Kuschnier 2003: 35).

Pokud se týká „tradičního ekoterorismu“ (tedy monkewrenchingu a aktivit skupin jako ALF, ELF, ARM apod.), je zpravidla realizován malými buňkami, které nepodléhají centrálnímu vedení a jsou spojené především ideovými cíli. Někteří odborníci jej charakterizují jako „odpor bez vedení“ („leaderless resistance“), což je ovšem koncept, vypracovaný americkou ultrapravicí (Garfinkel 2003). Podle amerických výzkumů jsou pachatelé z řad ekoteroristů zpravidla mladí, senzitivní a naivní, připravení věřit propagandě nehledající nebo nechápající všechny stránky problému. Jsou

osamělí, nešťastní a ve společnosti nedostatečně akceptovaní. Mají osobní problémy. Ti, kteří se předtím cítili ve společnosti bezmocní, nyní mají autoritu nad prací nebo funkcemi ostatních (Miller, Miller 2000: 38). Walter Laqueur uvádí, že ekoteroristé jsou elitářští a pocházejí většinou ze střední třídy (Laqueur 1999: 206).

Násilí ekoteroristů je cílené a promyšlené. Považují se za následníky různých osvobozeneckých hnutí, např. bojovníků proti otrokářství či proti nacismu (což souvisí i s označováním potlačování zvířecích práv za holocaust), antikolonialistů apod. Často používají i kvazi-vojenskou terminologii, když se označují za „eko-válečníky“ („Eco-warriors“), eko-guerillu a eko-partyzány či milice.

Z hlediska typologie terorismu je vhodné vyčlenit ekoterorismus jako zvláštní typ, i když řada autorů uvádí např. „eko-válečníky“ jako součást radikální levice (Mudde 2001) nebo jako tzv. „single-issue“ terorismus (Smith 1998, Monaghan 2000). Blízkost krajní levici je u řady ekoteroristů nepopíratelná a v řadě případů dochází ke vzájemnému prolnutí[18](především v Evropě). Nicméně specifická požadavků ekoteroristů je od „tradičního“ levicového terorismu odlišuje[19]. Na druhou stranu je však problematika zmiňovaná v prohlášeních ekoteroristů natolik komplexní, že se dle mého názoru nejedná o požadavky na dílčí politickou změnu ve smyslu „single-issue“ (a to i v případě cílů v oblasti zvířecích práv, které by měly v případě realizace dalekosáhlé společenské důsledky).

V této souvislosti je třeba zmínit i problematiku eko-extremismu. Pojem eko-extremismus je často používán synonymně k ekoterorismu. U terorismu se však spíše jedná o metodu prosazování zájmů, zatímco extremismus je chápán jako antiteze demokracie (Mareš 2003: 20-46). Eko-extremismus tedy směřuje k nedemokratické společnosti (autoritářskému režimu nebo totalitě), kde by byly ve prospěch fanaticky a fundamentalisticky formovaných environmentálních požadavků popřeny demokratické mechanismy a hodnoty[20]. Tyto cíle mohou být prosazovány do vzniku takového režimu násilnými i nenásilnými metodami (ne každý eko-extremista je tedy ekoterorista!), po jeho vytvoření by však společnost byla vystavena státnímu násilí a teroru.

Jeden ze zakladatelů Greenpeace Patrick Moore definuje eko-extremismus jako:

Anti-humánní. Lidský druh je charakterizován jako „rakovina“ na tváři země. Extremisté hlásají myšlenku, že veškerá lidská činnost je negativní, zatímco zbytek přírody je dobrý. To má za následek odcizení od přírody a podřívá nejdůležitější ponaučení ekologie, že jsme všichni součástí přírody a jsme na ní vzájemně závislí. Tento aspekt environmentálního extremismu vede k pohrdání a neúctě k lidem a k myšlence, že by bylo „dobré“, kdyby nemoci jako AIDS odstranili většinu populace.

Anti-technologický a anti-vědecký. Eko-extremisté sní o návratu určitého druhu ekologicky primitivní společnosti. Všechny velké stroje jsou viděny jako neodmyslitelně špatné. Věda je invokována pouze jako prostředek ospravedlnění osvojení myšlenek, které nemají vědecký základ.

Anti-organizační. Environmentální extremisté mají sklon očekávat, že celý svět přijme jako model individuálního jednání anarchismus. To je vyjádřeno v jejich nechuti k národním vládám, multinárodním korporacím a velkým institucím všeho druhu. Může se to jevit jako kritika aplikovaná na všechny organizace s výjimkou environmentálního hnutí samotného. Korporace jsou kritizovány proto, že berou zisk v jedné zemi a investují jej v jiných zemích, což dokazuje, že nemají „vázanost“ na lokální komunity. Kde je mezinárodní environmentální hnutí vázané na lokální komunity? Kolik peněz vybraných jménem domorodých obyvatel je jim distribuováno? Kolik je věnováno dřevorubcům a horníkům, kteří jsou bez práce kvůli environmentálním kampaním?

Anti-obchodní. Eko-extremisté neoponují pouze „svobodnému obchodu“, ale mezinárodnímu obchodu obecně. Je to založeno na víře, že každý „bioregion“ by měl být soběstačný ve všech svých materiálních potřebách. Jestli je příliš zima na pěstování banánů, je to moc špatné. Jistě kdokoli, kdo studuje ekologii si uvědomí důležitost přirozených geografických jednotek, jako jsou předěly, ostrovy a ústí. Tak, jak je hloupé ignorovat ekosystémy, tak je absurdní stavět kolem nich ploty jako

by byly nezávislé na jejich sousedech. Ve své extrémní verzi je bioregionalismus jen další formou ultranacionalismu a zvyšuje též vznik excesů intolerance a xenofobie.

Jsou proti svobodnému podnikání. Navzdory tomu, že komunismus a státní komunismus selhaly, eko-extremisté jsou v zásadě proti podnikání. Nemají rádi „soutěž“ a zcela odsuzují zisk. Kdokoliv, kdo se angažuje v soukromém podnikání, zvláště pokud je úspěšný, je charakterizován jako chamtivý a amorální. Eko-extremistům se nejeví jako nezbytné navrhnout alternativní systém organizace, který by se prokázal schopnost zajistit materiální potřeby společnosti. Jsou schopni se prezentovat jako kritici mezinárodního svobodného podnikání, zatímco na jeho místo nenabízejí nic než idealistické fráze.

Jsou antidemokratičtí. To je snad nejnebezpečnější aspekt radikálního environmentalismu. Úplný základ naší společnosti, liberální reprezentativní demokracie, je odmítána jako příliš „lidsko-centrická“. Ve jménu „mluvení za stromy a jiné druhy“ jsme konfrontováni s hnutím, které by mohlo předznamenávat éru eko-fašismu. „Planetární policie“ by neměla zodpovídat za nikoho jiného než za „samotnou Matku Zemi“.

Jsou v zásadě anti-civilizační. Ve své podstatě, eko-extremismus virtuálně odmítá všechno z moderního života. Řekli jsme, že téměř nic než návrat primitivní kmenové společnosti nemůže zachránit Zemi od ekologického kolapsu. Více již žádná města, žádná letadla, žádná měst, žádné polyesterové oděvy. Je to naivní verze návratu „Zahrady Eden“ (Moore 1994).

Z hlediska výše uvedeného pojetí eko-extremismu je zajímavé, že politolog Cas Mudde hovoří o hnutí za práva zvířat (např. o Animal Liberation Front) či o environmentálním hnutí (např. o Earth Liberation Front) jako skupinách s demokratickými cíli, ale užívajících nedemokratických prostředků k jejich dosažení[21] (Mudde 2003). Nicméně „hluboko-ekologické“ zázemí a cílové představy řady environmentálních a „prozvířecích“ aktivistů (a to z řad ALF a ELF) Muddeho tvrzení zpochybňují. Nelze samozřejmě označit všechny environmentální organizace a proudy za extremistické, nicméně realizace cílů alespoň určité části z nich by přinesla zánik demokracie v dnešním pojetí (a to nejenom pokud by bylo přikročeno k nejkrajnějším názorům na vyhubení lidstva jako takového).

2 Nenásilné zelené hnutí v České republice

Ze Společnosti Národního muzea se v listopadu 1969 osamostatnil TIS – Svaz pro záchranu přírody a krajiny, který se mj. intenzivně zaměřil na práci s mládeží. Její část nacházela v ekologických iniciativách smysluplné východisko z normalizační nudy, aniž by se vystavovala represivním zásahům jako nonkonformní političtí a kulturní rebelové. V kolektivech lidí vyjíždějících pravidelně do přírody a dobrovolně zde pracujících „pro dobrou věc“ se udržoval duch jistého „alternativního postoje“ vůči konzumnímu a pokryteckému způsobu života „normalizačních maloměšťáků“, nebyl však artikulován vysloveně antikomunisticky.

Toho hodlali využít na jedné straně vědečtí ekologové, aby podchytili zájem o životní prostředí u mladé generace, na straně druhé i Socialistický svaz mládeže (kterým velká část jeho členů skrytě opovrhovala pro jeho konformnost, neatraktivnost a podřízenost vládnoucí moci). Proto chtěl SSM jednak některé mladé lidi přesvědčit o tom, že je schopen mobilizovat své kapacity i jinak než pouze pro schůze a školení, a jednak chtěl mít „zelené aktivity“ pod kontrolou. Výsledkem nápadu ZO SSM Ústavu krajinné ekologie ČSAV byla poměrně masová akce s názvem „Brontosaurus to nepřežil“, zahájená v roce 1974 při příležitosti Roku tvorby a ochrany životního prostředí, která se o rok později pod patronací ÚV SSM transformovala na „Hnutí Brontosaurus“. Na stránky pionýrských a mládežnických časopisů a do rozhlasových a televizních pořadů se tak dostala ekologická osvěta. Brontosaurus byl ve získávání členů i v budování určitého uvědomění v širší veřejnosti relativně úspěšný, nemohl však díky vázanosti na režim překročit svůj stín a napravoval pouze drobné nešvary, i když na konci osmdesátých let v něm vykrytalizovaly i radikálnější proudy. Podobně se lze vyjádřit i o Českém svazu ochránců přírody, který vznikl na základě vládního usnesení v roce 1979. TIS se byl dokonce po kritice ze strany státních orgánů nucen k 31.prosinci 1979 sám rozpustit (Vaněk 1996: 32-43).

Do podstatných věcí, týkajících se životního prostředí, si vládnoucí komunistická moc nehodlala nechat zasahovat a tajila skutečný stav věcí. Devastace severních Čech, Ostravska i dalších průmyslových lokalit postupně začala nabývat katastrofálních rozměrů. V roce 1983 popsala věrohodně ekologickou situaci ve své zprávě Ekologická sekce při Biologické společnosti ČSAV. Informace ze zprávy, které měly být utajeny, se dostaly do rukou lidem z Charty 77, kteří je zveřejnili ve svých tiskovinách (zejména díky Ivanu Dejmalovi). Následovala je i západní média (Vaněk 1996: 71-74). Určité kontakty s odbornými ekology měla Charta již dříve a v osmdesátých letech se problematika životního prostředí stala významnou součástí agendy většiny disidentských seskupení, zvláště po ostudné a „přstrosí“ reakci režimu na černobylskou tragédii v roce 1986. Nevýznamnější roli sehrála tzv. Nezávislá ekologická skupina, což byl vlastně okruh autorů Ekologického bulletinu (s nákladem 200-300 výtisků) a přispěvatelé časopisu Nika v čele s Ivanem Makáskem (na konci 80. let s nákladem až 10.000 výtisků, několikrát časopisu hrozil i zákaz) (Vaněk 1996: 96-102).

Na rozdíl od části západoevropského a severoamerického zeleného hnutí domácí ekologové nepropagovali antikapitalistické myšlenky, protože z jejich pohledu poškozovalo systém socialistické hospodářství. S ohledem na svoje působení buď v šedé polooficiální zóně nebo v ilegálních strukturách pod dohledem StB nechápali ani útoky západních zelených proti „antropocentrické demokracii“ [22]. Jejich aktivity byly důsledně nenásilné, protože jakýkoliv náznak militantnějších postojů by režimu zavdal podnět k neadekvátním represím.

Jistým vyvrcholením ekologického odporu vůči komunismu byly v roce 1989 pražské demonstrace proti likvidaci Stromovky (organizované mj. Pražskými matkami a Českými dětmi) a hlavně protestní akce obyvatel severočeských měst, reagujících tímto způsobem od roku 1987 na nesnesitelný stav znečišťování ovzduší a lživého informování o něm, které vyvrcholily na podzim roku 1989 spontánním masovými demonstracemi. Za lepší životní prostředí se však v atmosféře dílčího přestavbového uvolnění podepisovaly petice a pořádaly demonstrace i na mnoha dalších místech republiky. Tyto demonstrace byly umírněné, přesto byli jejich účastníci perlustrováni a persekuováni. Především na severu Čech proti nim násilně zasáhly bezpečnostní složky (Vaněk 1996: 127-133). Ekologické tematice se alespoň částečně věnovala většina protirežimních iniciativ z konce osmdesátých let.

Po tzv. sametové revoluci se požadavky na zlepšení životního prostředí staly významnou součástí programových dokumentů Občanského fóra i dalších nově vzniklých stran, hnutí a sdružení. Na rozdíl od řady ostatních oborů byl disent schopen okamžitě po získání moci nabídnout do státní správy dostatečný počet ekologických odborníků (Bedřich Moldan, Vavroušek, Ivan Dejmal apod.), kteří mohli ke spolupráci využít i mnoha nezkompromitovaných expertů ve vědecké i administrativní sféře. Relativně velká část lidí začala urychleně zpracovávat novou ekologickou legislativu, jejíž podstatnou část schválily jednotlivé komory parlamentu již v prvních dvou porevolučních letech. Přes řadu problémů s aplikací a novelizací jednotlivých zákonů se v průběhu devadesátých let podařilo výrazně zlepšit stav životního prostředí, na čemž se podílely v podstatě všechny polistopadové vlády. Ekologické problematice se věnovaly a věnují i všechny etablované politické strany.

V ČR se přitom dlouhou dobu výrazněji neprosadila Strana zelených, která vznikla již 9. prosince 1989. Byla však ihned některými lidmi z OF obviněna z toho, že v jejím vedení jsou nedůvěryhodné osoby spjaté s StB. Přesto dle výzkumů veřejného mínění měla v březnu 1990 až 11% podporu, v prvních svobodných volbách však získala pouze přes 3% hlasů do Federálního shromáždění a 4,1% do ČNR. Před volbami 1992 vytvořila spolu se Zemědělskou stranou a Československou stranou socialistickou tzv. Liberálně sociální unii, která se s více než šesti procenty hlasů sice dostala do parlamentu, avšak brzy se rozpadla. Kontroverzní předseda Strany zelených Jaroslav Vlček se začal výrazně přiklánět k ČSSD (sehrál i významnou roli v tzv. Bamberské aféře). Nakonec stranu opustil.

K oživení strany a růstu jejích preferencí došlo až v roce 2002, kdy do ní vstoupilo několik lidí,

kteří do té doby byli aktivní v různých lidskoprávních a environmentálních organizacích a podpořilo ji několik známých osobností (včetně prezidenta Václava Havla). Postupně získali ve straně silné pozice a předsedou strany se stal Jan Beránek, dlouholetý aktivista Hnutí DUHA. Stranu však postihly vnitřní spory, když její část obvinila nové vedení z autoritářských praktik.

Obdobných úspěchů jako západoevropské environmentální strany (Pečínka 2002) česká Strana zelených nedosáhla proto, že vznikla za nesrovnatelných podmínek a sdružila zcela jiný typ lidí. Praktičtí a odborní ekologové i lidé, kteří se chtěli na profilaci na ekologických tématech rychle po listopadu dostat k moci, byli zcela odlišní od radikálů a idealistů formujících zelené strany o několik let předtím na Západě[23]. Protestní postoje v kontextu rétoriky nové levice, které artikulovaly zelené strany v západoevropských zemích, čeští straničtí zelení dlouhou dobu dostatečně nepropagovali (změna přišla až v kampani před volbami do Evropského parlamentu v roce 2004). Do budoucna však není úspěch Strany Zelených vyloučen, stejně jako vytvoření koalice se sociálními demokraty.

Jádro environmentálního hnutí se v ČR (obdobně jako např. v USA, ale i ve většině postkomunistických zemí) vytvořilo zcela jinde než v zelené politické straně. Již před listopadem 1989 vzniklo několik menších organizací, z nichž některé fungují až dodnes. V Praze byla v dubnu 1987 založena Ekologická společnost, v zimě 1988 již zmíněné Pražské matky, v září 1989 vznikly Zelený klub Praha a Děti Země. V Brně bylo krátce před listopadem 1989 skupinou studentů založeno Hnutí DUHA. Tyto organizace hodlaly chránit zájmy životního prostředí mnohem důsledněji, než např. Český svaz ochránců přírody (přestože řadu osobností z jeho řad respektovaly). Nešlo však o násilnou konfrontaci, část aktivistů ale začala uvažovat o přímých akcích, které by snad mohly být v případě uskutečnění řazeny do širěji pojaté kategorie ekoterorismu[24]. Z řad těchto organizací však impulsy k militantnímu jednání nevzešly.

Po roce 1989 se velká část zeleného hnutí v českých zemích spíše orientovala na osobní kontakty a bezprostřední orientování nové politické garnitury (zpočátku se jednalo především o starší, v odborné ekologii fundovanější aktivisty), případně na odborné poradenství (což bylo mj. zapříčiněno i potřebou aplikovat novou ekologickou legislativu). Jiná část, především pak mladých aktivistů ve vedení Hnutí DUHA, Děti země apod., se nejprve rozhodla pro různé happeningové akce a přímé akce bez prvků fyzického násilí a neničící majetek. Ideové zázemí novému zelenému hnutí, včetně nastupující mladé „zelené“ generace, poskytlo několik českých sociálních vědců, kteří se začali na ekologických tématech profilovat (někteří z nich se předtím hlásili k marxismu)[25]. Environmentalismus se snažili vydělit z tradičního řazení na pravo-levé ose. Počáteční experimenty s hlubinnou ekologií se v českém prostředí nesetkaly s širší odezvou[26]. Postupně začaly dominovat sociálně ekologické přístupy a politická spolupráce s proudem „nepolitické politiky“.

Období „happeningů“ (Patočka 1999) vystřídala u organizací jako Hnutí DUHA (které se stalo i členem transnacionální NGO Friends of the Earth International) po roce 1992 snaha systematickou práci ve smyslu lobbyingu, výzkumu, kooperace s médii, právního poradenství apod. I nadále hrály důležitou roli i veřejné demonstrace, při nichž sice bylo cílem konfrontovat státní moc v letech 1992-1997 reprezentovanou vládní koalicí pod vedením Václava Klause) a v jejichž rámci občas docházelo k překračování zákonů (především na úseku přestupkového práva), avšak které byly zamýšleny především nenásilné[27] akce na prosazení zájmů environmentalistů.

Signifikantní se v tomto směru staly akce občanské neposlušnosti pro záchranu severočeské obce Libkovic před jejím zničením těžbou hnědého uhlí (vůdčí roli při nich sehrálo Hnutí DUHA, které mediálně nejvíce reprezentoval jeho tehdejší aktivista Jan Piňos) a především blokády Temelína, které se konaly od roku 1993. Podpořila je i několik českých umělců a politiků. V manuálech pro protitemelínské aktivisty byla zdůrazňována nenásilnost a dokonce nutnost ochrany před násilnými individui z řad demonstrantů (Beránek 1997: 7-8). Militantní jedinci z anarchistického hnutí na nich nebyli vítáni, což vedlo ke kritice Hnutí DUHA z jejich řad.

Již v roce 1993 se vedení Hnutí DUHA rozhodlo ostře distancovat od militantních environmentalistů propojených s anarchistickým hnutím[28], i když předtím s některými anarchisty

či lidmi podporujícími např. přímé osvobozovací akce spolupracovalo či je dokonce přijalo do svých řad (především v rámci Skupiny za práva zvířat při Hnutí DUHA[29]). Názory vedení Hnutí DUHA se však neseťkaly v rámci celé organizace s pozitivní odezvou a v kontextu údajně autoritativních metod řízení organizace vedly v roce 1997 k odchodu části členů, kteří založili v Brně Nezávislé sociálně ekologické hnutí (Nesehnutí). I poté se ale na akcích Hnutí DUHA objevili militantněji naladěni jedinci, i když to nebylo záměrem organizátorů.[30]

Hnutí DUHA se však profilovalo především jako mediálně respektovaný subjekt zaměřený na ochranu životního prostředí a v jistém smyslu se stalo i součástí proudu, který někdy bývá označován za občanskou společnost či (v českém prostředí) za nepolitickou politiku (což se poprvé výrazně projevilo jeho významnou rolí při kampani za referendum o spuštění JE Temelín v roce 2000, na níž se podílela řada dalších organizací a které měla podporu tohoto neformálního proudu).

Dlouholetý předseda Hnutí DUHA Jakub Patočka v roce 1999 z organizace odešel a zvítězil v konkursu na funkci šéfredaktora Literárních novin (později se stal i poradcem předsedy vlády z let 2002-2004 Vladimíra Špidly). Ve funkci jej nahradil Jan Beránek, který Hnutí DUHA opustil v roce 2002 a v roce 2003 se stal předsedou Strany zelených. Ředitelem Hnutí DUHA se stal v roce 2003 někdejší člen organizace a Patočkův odpůrce, později čelný představitel Nesehnutí a aktivista dalších organizací Martin Ander[31], což svědčí o uklidnění vztahů mezi oběma organizacemi.

Ani v případě Nesehnutí se ovšem nejednalo o „násilnické militanty“, ačkoliv několik z nich mělo punkovou či anarchistickou minulost[32], členové tohoto hnutí spolupracovali na některých akcích s ultralevicí a při své činnosti používali i přímé akce zahrnující symbolické poškození věci (známou se v tomto směru stala aféra s nastříkáním plotu ruského konzulátu v Brně rudou barvou symbolizující krev na protest proti politice Ruska v Čečensku). Hlavní činností Nesehnutí však je šíření propagačních materiálů a pořádání demonstrací i odborných setkání. Nesehnutí se rovněž zapojilo do lobbyngové politické činnosti, přestože některé jejich postoje a názory lze hodnotit i jako antisystémové.

Existují i mnohé další skupiny, které někdy používají nenásilné a majetek neničící přímé akce, případně metodu veřejných protestů (jinak se však orientují i na politické lobování, případně se soustředí spíše na „lokální“ ochranu životního prostředí, případně jsou propojeny i s různými poradnami zaměřenými na konkrétní pomoc při zavádění ekologických technologií, na pořádání ekologických školení, editaci instruktážních materiálů apod.). Jedná se např. o českou pobočku Greenpeace, která vznikla na počátku devadesátých let, dlouhou dobu však nebyla příliš viditelná (změna přišla až koncem devadesátých let, přičemž mediálně známé se staly především její akce proti neratovické chemické továrně).

Relativně úspěšnou a známou organizací jsou již zmiňované Děti Země. Toto občanské sdružení se snaží působit umírněně (i když spolupracovalo i s anarchisty[33]) a kooperovat se státními orgány i demokratickými politickými silami na řešení konkrétních problémů, především v lokálním rámci i na národní úrovni. Znamé jsou i jejich ankety o titul „Ropáka“ (o antiekologický čin roku) a „Zelená perla“ (o antiekologický výrok roku). V červnu 2000 vzniklo v Brně malé antiglobalizační sdružení Hlas Země na ochranu životního prostředí, lidských a zvířecích práv a práv spotřebitelů, které kromě vydávání stejnojmenného časopisu organizuje od roku 1999 Brněnské pouliční slavnosti. Došlo při nich i k blokadě dopravy v ulicích, avšak bez fyzického násilí[34]. Hlas Země nezvrhuje ani občanskou neposlušnost (RedAkce 2000: 1-2).

Stále působí i Hnutí Brontosaurus a Český svaz ochránců přírody, které však veřejné demonstrace příliš často neprovádějí. Poradenskou činnost vyvíjí sdružení Calla z Českých Budějovic. Roli střežové a servisní organizace pro ostatní skupiny se snaží naplňovat Zelený kruh. Právní pomoc realizuje Ekologický právní servis[35]. Existují i organizace s užším zaměřením. Např. proti automobilismu vystupují Car Busters (Krotitelé aut) se sídlem v Praze a Auto-Mat. Především proti JE Temelín se angažovali Jihočeské matky (jejich zaměření je však širší). Existuje i několik organizací zaměřených na ochranu zvířat (některé z nich budou popsány v části o Animal Liberation Front, protože se k její činnosti vyjadřovali anebo poskytovaly prostor informacím o ALF).

Jiných umírněných (často čistě poradenských) environmentálních organizací a skupin na ochranu práv zvířat je celá řada. Jejich doposud nejmohutnější společnou aktivitou byla koalice Referendum 2000, která sdružovala sedmdesát skupin, které v roce 2000 požadovaly referendum o spuštění JE Temelín. Nebyla však úspěšná. Obecně lze ale nestranické a nemilitantní environmentální hnutí v ČR hodnotit jako poměrně efektivní. Dokázalo si získat silnou mediální přízeň a řada organizací se stala respektovaným partnerem přinejmenším pro část etablované politické scény. Další vzestup vlivu by zřejmě přinesl úspěch Strany Zelených. Etablování se zelených v politickém systému a jejich případné neúspěchy při prosazování jejich zájmů v konfrontaci s „průmyslovými lobby“ však mohou rovněž zradikalizovat antisystémově orientované environmentalisty, případně posílit různé zatím marginální ultrapravicové[36] a eko-náboženské skupinky[37].

Vznik podhoubí pro ekologické násilí a ekoterorismus v ČR

Právě provázání vyhraněného „zeleného mládí“ s ultralevicí vytvořilo v bezprostředně polistopadovém období podhoubí pro existenci ekologického násilí a ekoterorismu v ČR. Část punkové subkultury, která na českém území existovala od přelomu sedmdesátých a osmdesátých let (Vaněk 2002) bez příliš jasného ideového ukotvení (spočívalo především v nihilistickém odporu vůči režimním strukturám a propagandě i vůči „normalizačnímu maloměšťáctví“), začala po listopadu 1989 akceptovat trendy ze západu, mj. i ochranu přírody a především zvířat „uvědomělejšími“ punkery (do té doby se tento aspekt projevoval spíše nošením krys či myší). Současně se punková subkultura politizovala směrem k anarchismu (poté, co ji na počátku devadesátých let opustily rasistické směry), který však byl mnohdy přejímán ve značně z vulgarizované formě (v podstatě se většinou spíše jednalo o autonomy). V jednotlivých lokalitách se vytvořily skupinky, jejichž příslušníci poslouchali punk či hard core (HC), četli punkové ziny a anarchistické tiskoviny a s ohledem na „potřebu rebelie a akce“ se snažili najít téma, na němž by se mohli profilovat. Polistopadová politická realita pro ně mnohdy byla příliš složitá, avšak ochrana přírody a zvířat byly celkem jasně uchopitelnými problémy, zvláště, když ji začali propagovat někteří starší a zkušenější punkeři (či alespoň „post-punkeři“), jako např. Petr Bergmann v Praze či Petr Urbášek na Olomoucku (k jejich aktivitám viz níže).

Část této „černorudozelené mládeže“ se v první polovině devadesátých let zorganizovala v řadě malých skupin[38] (svojí činností zpravidla lokálně omezených). Za všechny je možné jmenovat např. Svaz autonomních skupin, Nezávislou aktivitu Blanensko, Spolek anarchistických nadšenců, Nezávislé sdružení anarchistické mládeže, Brněnskou vrtuli, Druhou frontu odporu, Free Ego, Skate Band D.K.N.L., Zlínská anarchistická skupina, Alternativní sdružení T.Ř.E.S.K.[39] apod. Někde vznikaly i party a skupiny bez pojmenované organizace.

Prosazovaly často velmi zmatené konglomeráty anarchistických a ekologických myšlenek. Většinou se jednalo o razantní (byť někdy nenásilné) vyjádření protestu vůči kapitalismu, které bylo doplněno i vyjádřením potřeby chránit přírodu nebo alespoň zvířata. Tento atribut posílil i příklon řady lidí z anarchopunkového a HC prostředí k straight edge, což je proud vzniklý v USA, který zaujímá vyhraněně nepřátelský postoj drogám, alkoholu, cigaretám a k masu (někdy i k sexu) [40]. Zaměřuje se i na veganismus[41] a práva zvířat.

Ve výše zmíněném prostředí se vytvořil jak potenciál pro prohloubení ideového zázemí protestní činnosti, tak (u některých jedinců) i pro militantní prosazování environmentálních zájmů (např. situačnímu násilí proti majetku či proti policistům na různých demonstracích, případně i ke konsistentnějšímu páchání násilné činnosti ve jménu zvířat či životního prostředí či alespoň k jejímu propagování).

Neplatí to samozřejmě pro celou scénu. Část z těchto lidí ji opustila a přešla do „běžného občanského života“. Jiní se začlenili do etablovaných anarchistických struktur, které systematické násilí nerealizují (s částečnou výjimkou protifašistického násilí), i když ve svých materiálech se často anarchistické skupiny uchylují k militantním revolučním protirežimním proklamacím. Český anarchismus však rozhodně nelze paušálně označit za „shromaždiště“ environmentálních militantů[42], přestože se ekologickým tématům věnuje (což v poslední době platí zvláště pro

Československou anarchistickou federaci[43]), v jeho rámci se vytvořily i konsistentnější ekoanarchistické struktury[44] a v anarchistických médiích je dokonce od počátku devadesátých let poskytován prostor informacím o domácích i zahraničních ekoteroristických aktivitách[45].

Aktivisté ekoteroristických organizací v ČR jsou však zpravidla s anarchistickým či autonomním prostředím úzce provázáni anebo z něj alespoň vzešli. Různí (často neorganizovaní) anarchisté, autonomové i nevyhranění příslušníci ultralevicových subkultur navíc v několika případech realizovali pouliční násilí při demonstracích, které se alespoň částečně týkaly environmentálních témat[46]. Jednalo se mj. o některé akce organizované umírněnými environmentálními organizacemi (kteří si přítomnost násilníků na nich nepřáli), např. výše zmíněné blokády Temelína či blokáda čerpací stanice Shell v Brně dne 9. listopadu 1996[47].

Především se však toto násilí projevilo při pražských antiglobalizačních street parties v letech 1998-1999 a zvláště při protestech proti zasedání MMF/SB v Praze v září 2000. Rozlišit „ultralevicovou“ a „ekologickou“ motivaci násilníků při těchto veřejných protestech je obtížné a leckdy i nemožné, avšak spíše je vhodné tyto akce (vzhledem k převažující antikapitalistické a antropocentricky egalitářské rétorice demonstrantů) obecně vnímat jako ultralevicové, přičemž v dalším textu bude v souvislosti s nimi zmíněna pouze činnost militantních environmentálních organizací (které se mj. podílely na jejich organizaci).

Nejaktivnější ekoteroristickou skupinou, která se doposud na našem území objevila, je česká sekce transnacionální skupiny Animal Liberation Front (Fronty za osvobození zvířat). Její působení se zaměřuje především na práva zvířat, v ČR však mělo i širší dimenzi. Činnost ALF v ČR je třeba vnímat v kontextu specifik, která jsou pro ni charakteristická od jejího vzniku ve Velké Británii. Je třeba rovněž oddělit reálné akce ALF a podporu (do níž lze řadit i propagační informace o její činnosti), která je jí vyslovována z širšího spektra ultralevicových a ochránářských organizací.

Kořeny ALF lze nalézt na počátku sedmdesátých let dvacátého století ve Velké Británii. Dva členové skupiny Hunt Saboteurs Association (Sdružení sabotérů honů) Ronnie Lee a Cliff Goodman, kteří byli nespokojeni s dosavadním z jejich pohledu málo militantním a příliš úzkým zaměřením této organizace založili v roce 1972 s několika stoupenci skupinu Band of Mercy[48]. Ta se zaměřila na razantní boj proti pokusům na zvířatech. Poškozovali vybavení laboratoří a majetek firem a ústavů. Jejich kampaň však neměla dlouhého trvání a Lee i Goodman byli v roce 1974 zatčeni a odsouzeni na tři roky do vězení. Způsobili škodu přes 50 000 £.

Po předčasném propuštění v roce 1976 založil Lee asi třicetičlennou skupinu Animal Liberation Front. Nejprve působila nenásilnými prostředky, od roku 1979 však přešla k přímým akcím a sabotážím zahrnujícím poškození majetku. Během několika let se co do počtu členů masivně rozrostla a začala působit i v USA, Kanadě, Austrálii, na Novém Zélandě, v Izraeli, v několika západoevropských a (po pádu komunismu) i východoevropských zemích.

Krátkodobým cílem ALF je podle jejích materiálů zachránit takové množství zvířat, kolik je možné a přímo ukončit praktiky zneužívání zvířat. Dlouhodobým cílem je ukončit každé utrpení zvířat přinucením společností, které zvířata zneužívají, k ukončení činnosti. ALF upřednostňuje především akce proti zbytečnému zabíjení zvířat, prodeji a konzumaci masa, nakupování a nošení kožešin, proti pokusům na zvířatech (především na živých, tj. vivisekci) a sabotuje lovy (Animal Liberation Front 2002a).

Kalkulem sabotážních akcí ALF je způsobení co největší ekonomické škody, protože pak se podle ní „obchod se smrtí“ přestane vyplácet, toto odvětví bude prodělečné a zanikne. ALF přitom kritizuje stávající politicko-ekonomický systém, kde je „jediným kritériem téměř veškeré činnosti zisk“ a odmítá „kapitalistickou morálku, která udělala z myslících zvířat stroje“ (Animal Liberation Front 2001). „Základní směrnice ALF zní následovně:

1. „osvobodit zvířata z míst, kde jsou zneužívána a týrána (z laboratoří, kožešinových farem, velkochovu apod.) a umísťovat je tam, kde by mohla prožít život přirozeně a bez utrpení.
2. Způsobovat ekonomickou škodu těm, kteří vydělávají na utrpení a zneužívání zvířat.

3. Odhalovat utajované krutosti páchané na zvířatech uskutečňováním nenásilných přímých a osvobozovacích akcí.

4. Využívat všech možných opatření, aby nedošlo k ublížení jakémukoliv živému tvoru, ať již jde o člověka nebo zvíře“ (Animal Liberation Front 2002b).

ALF zdůrazňuje při svých akcích nenásilí vůči živým tvorům, masivně však používá násilí vůči věcem. Repertoár jejích akcí je široký. Zalepuje zámky a ničí výlohy v řeznictvích, kožešnictvích a firmách, které provádějí obchodování se zvířaty, masem či realizují pokusy se zvířaty. Na zařízení, automobily a jiný majetek takovýchto obchodů a firem, jatek, masokombinátů, lovců či loveckých sdružení anebo cirkusů (kde vystupují zvířata) stříká propagační nápisy a současně je tím symbolicky poškozují. Obdobně se ALF chová i k dopravním prostředkům a majetku vivisektorů.

Poškozují i kožené a kožešinové oděvy přímo na lidech, kteří je nosí. Majetek výše zmíněných subjektů je však často částečně (např. rozřezáním pneumatik automobilů) nebo zcela zničen (žhářskými útoky, manuální demolicí, bombami apod.), což platí i pro zařízení firem, z nichž jsou osvobozena zvířata[49]. Někdy je část materiálů a databází odcizena, aby byla později využita pro propagační účely. ALF využívá i cyberterroristické metody – zasílání e-mailových bomb, hacking databází nepřátelých firem či jejich smazání apod.

Přes deklarované nenásilí vůči lidem provádí ALF z tohoto pohledu i velmi rizikové akce. Do automobilů nepřátel ALF jsou umísťovány bomby. Přestože se údajně snaží o to, aby nedošlo ke zranění lidí, např. v roce 1990 dva britští vědci jen těsně unikli při takovém výbuchu smrti, v jiném případě bylo rovněž ve Velké Británii zraněno třináctiměsíční dítě v kočárku, které se náhodou nacházelo poblíž výbuchu (Canadian Security Intelligence Service 1992). ALF realizuje i další sporné aktivity. Vivisektoři, lovci, podnikatelé v oblasti obchodu se zvířaty apod. a jejich rodiny jsou vystaveni telefonickým výhrůzkám.

ALF již několikrát pohrozila i otrávením potravin firem nebo v obchodních řetězcích, které z jejího pohledu potlačují práva zvířat. V listopadu 1999 unesli aktivisté ALF britského novináře a vypálili mu na záda písmena ALF za to, že předtím proniknul do jejich řad a zveřejnil o tom film „Inside the ALF“ (Sabitzer 2001). Někteří aktivisté v rozhovorech připouštěli, že dalším stupněm boje může být násilí proti lidem (vůdčí aktivista ALF Tim Daley doslova hovořil o „střílení vivisektorů na prahu jejich dveří“) (Monaghan 2001: 161). Někdy se spekuluje i o tom, že odštěpení militantních organizací, nezavrhujících násilí proti lidem (Animal Rights Militia, Justice Department, Provisional Animal Liberation Front) bylo pouze klamným manévrem pro zakrytí činnosti nejmilitantnějších aktivistů ALF, nikdy to však nebylo jednoznačně prokázáno. Navíc by podobné tendence nebylo možné přiřknout celé ALF, což souvisí s její volnou strukturou a nezávislostí aktivistů.

ALF globálně operuje v malých autonomních buňkách (které jsou tvořeny jedním nebo několika málo jedinci). Jednotlivé buňky se zpravidla navzájem neznají a jejich činnost je nezávislá. Oficiálně neexistuje ani hierarchické vedení, přestože v historii ALF několikrát fakticky chod buněk i organizace v širším rámci určovaly dominantní osobnosti. Každá skupina lidí, kteří jsou vegetariáni nebo vegani, se v současnosti může považovat za součást ALF, pokud uskutečňuje akci v souladu s výše uvedenými směrnicemi (Animal Liberation Front 2002c). ALF tak lze charakterizovat nejenom jako (velmi volnou) organizaci (či spíše síť), ale i jako určitou formu kampaně.

Při ALF v některých zemích funguje i vyšetřovací jednotka (Animal Liberation Investigation Unit – ALIU), která pořizuje svědectví (zpravidla fotografováním a filmováním) z laboratoří a dalších zařízení, která jsou pro organizaci zajímavá. Na základě těchto materiálů pak mohou být prováděny i přímé akce. Informace o svých cílech však členové autonomních buněk ALF často získávají i z propagačních materiálů běžných organizací na ochranu zvířat (ty je však samozřejmě nemusí zveřejňovat proto, aby se o nich dozvěděli militantní aktivisté) či z „běžného“ mediálního zpravodajství.

Důležitá je rovněž činnost skupiny podporovatelů ALF (Animal Liberation Front Supporters Group – ALF SG). Jejimi základními cíli je:

1. podpora a obrana ALF,
2. podpora uvězněných aktivistů,
3. zajištění komunikačního fóra,
4. zabezpečení finančních fondů potřebných pro činnost ALF SG (Animal Liberation Front 2002a).

Lidé ze skupiny podporovatelů by neměli být z bezpečnostních důvodů v přímém kontaktu s buňkami, které provádějí přímé akce. Od nich však dostávají informace o akcích a o zjištěných skutečnostech, které jsou následně využívány k propagačním účelům[50]. Na druhou stranu propagační materiály, vydávané ALF SG, mohou nastítnit cíle útoků. Aby získala nové členy, zveřejňuje ALF řadu materiálů (ve formě tiskovin i na internetu) o činnosti svých nepřátel i o vlastních přímých akcích, včetně instruktážních manuálů o realizaci sabotáží anebo o zabezpečení akcí před odhalením (např. ochranou před policejními informátory) (Animal Liberation Front 2002a). O akcích ALF je rovněž informováno pod hlavičkou Animal Liberation Frontline Service.

Podporovatelé ALF mohou zasílat peníze na konta ALF SG (zřejmě jsou z nich financovány i přímé akce) anebo nakupovat propagační materiály (zobrazení efektně „zakuklených“ aktivistů ALF na nášivkách, plackách, letáčích apod. je v ultralevicové a environmentalistické scéně populární a přispívá k celkovému posilování „étosu“ ALF). Nemalá část financí je využita i na pomoc (především právní) vězněným aktivistům. Jinak jsou organizovány i kampaně na morální podporu vězňů[51] (např. psaním dopisů a e-mailů apod.). Do nich se často zapojují i jiné environmentalistické, lidskoprávní či ultralevicové organizace (důležitá je např. organizace Earth Liberation Prisoners). Ti, kteří se hlásí k ALF SG (což nemusí veřejně deklarovat) rovněž mohou působit ve prospěch zadržených a uvězněných (psát v jejich prospěch články, organizovat kampaně apod.) anebo propagovat a ospravedlňovat činnost ALF obecně.

Řada členů ALF působí i v legálních organizacích na ochranu zvířat. Ty se většinou od ALF distancují, ať již z důvodu upřímného odporu k metodám ALF nebo spíše pro zachování „seriózní image“. Kooperaci s ALF však některé organizace, jinak užívající legální metody činnosti, nepopírají. Nejznámějším příkladem je americká organizace People for the Ethical Treatment of Animals (PETA – Lidé pro etické zacházení se zvířaty), která dokonce šířila tisková prohlášení a filmy ALF[52]. Existuje rovněž vazba mezi ALF a Stop Huntingdon Animal Cruelty, protože ALF několikrát napadla cíle, na něž v rámci své legální kampaně útočila SHAC (viz níže).

Na českém území se zřejmě první významnější informace o ALF rozšířili díky punkovému zinu Hlučná lobotomie, který vydal počátkem roku 1990 Petr Urbášek v Uničově (Fuchs 2003: 264) a jeho část věnoval právě ALF. Urbášek navíc v srpnu 1990 připravil první číslo časopisu zaměřeného výhradně na zvířecí práva, který se jmenoval Animal S.O.S. a obsahoval jak přeložený Newsletter anglické Animal Liberation front č. IX z roku 1989, tak i další informace o činnosti ALF (Animal S. O. S.: 17-22), které byly patrně získány z Polska (kde už v tu dobu ALF operovala a jejíž aktivistce byl v zinu otištěn dopis). O ALF se psalo i v dalších číslech časopisu. Nedá se však hovořit o vzniku české sekce ALF a nejsou známy ani žádné reálné přímé akce ALF, které by byly v přímé souvislosti s Urbánkovým zinem realizovány.

V Praze se po pádu komunismu zvířecími právy začal intenzivně zabývat Petr Bergmann známý pod přezdívkou „Bergamo“, který se již několik let pohyboval v punkové subkultuře. Bergmann zorganizoval skupinku stejně smýšlejících lidí, kteří navázali kontakt jak s osobami blízkými Urbáškově, tak i s různými dalšími mladými ekoanarchisty v ČR. Nazvali se podle Urbáškovy zinu Animal S.O.S. a hodlali se zaměřit především na osvětu a veřejné nenásilné akce.

Navázali intenzivní kontakty i se zahraničními (především rakouskými a německými) ochránci zvířat. Ti poskytli českému hnutí za práva zvířat pomoc a dokonce se dočasně uvažovalo, že by se Bergmanova skupina stala sekcí německé organizace Animal Peace (její malá pobočka působila krátce v Chebu a vydávala zde Animal Peace Report). Spolupráce s Němci a Rakušany se poprvé

výrazněji projevila při protestech proti Velké Pardubické steeplechase v listopadu 1991.

Několik špatně zorganizovaných skupinek (celkem asi třicet lidí) vběhlo na plochu, aby vzbudily mediální pozornost (s ohledem na malý počet byla situace z jejich strany vyhodnocena v tom smyslu, že nedokáží zabránit závodu). Protestující však byli rychle zadrženi pořadateli a policií. Mediální reakce na přímou akci byla spíše zamítavá. V souvislosti s touto Velkou Pardubickou se údajně objevily i dopisy a telefonáty s výhružkami (podle jedné z nich měla být v době, kdy koně přeskočí Taxisův příkop, vyhozena do povětří tribuna), avšak ty nebyly realizovány a lidé z Animal S.O.S. se od nich rozhodně distancovali a spíše je považovali za policejní provokaci za účelem zastražit vznikající ochranářské hnutí (Kladivová 1992: 20).

Animal S.O.S. se začala počátkem roku 1992 připravovat na novou organizační formu. Kromě toho se věnovala především kampani proti firmě Mc Donald, která zahrnovala osvětu, petiční akce i demonstrace. Mc Donald byl v článku členů Animal S.O.S., který byl podepsán PETA, ALF (není jasné, zda se jednalo pouze o zdroje informací či o přezdívky autorů) obviňován z vraždění zvířat ke konzumaci a z kácení jihoamerických pralesů pro zajištění pastvin pro dobytek (který je následně rozmixován do hamburgerů), kritizován za transporty mrtvol zvířat z jatek v Táboře do Linze a do Prahy, za používání plastických víček na kelímcích, za neexistenci odborů ve firmě apod. (PETA, ALF 1992: 5).

Nakonec založili Petr Bergmann, Jaroslav Vydržel a Šimon Budský Nadaci Animal S.O.S, registrovanou v říjnu 1992. Hodlala zastřešit a podporovat aktivity a hnutí na ochranu zvířecích práv a ekologie, propagaci vegan a vegetariánství a šířením osvěty ve všech těchto oblastech. Chtěla realizovat rozsáhlou publikační činnost a pořádat benefiční koncerty, jejichž výtěžky by byly věnovány zvířecím útulkům, dále budovat veganské restaurace a jídelny apod. Přihlásila se i k pořádání demonstrací a přímých akcí a Bergmann dokonce na tiskové konferenci 12. října 1992 uvedl, že jsou připraveni porušovat zákony po vzoru ALF, i když odmítl násilí a terorismus (Cihlářová 1992).

Bergmann rovněž pro týdeník Respekt v roce 1992 uvedl, že to co připravují, „se bude podobat válce“ (Plesl 1992: 8), avšak válku myslel spíše obrazně ve smyslu války argumentů a boje na všech frontách (myšleny byly přímé akce, osvěta, publikační činnost) a dále ve smyslu aktivizace ochranářského hnutí, které se podobá mobilizaci (Respekt 1992: 5). Založil též nadaci Black Hand a v jejím rámci po určitou dobu provozoval i alternativní Kulturně-sociální centrum v Praze-Dejvicích. V redakci anarchistického časopisu A-Kontra měl od počátku devadesátých let na starosti ekologickou stránku[53].

Jednou z nejznámějších přímých akcí Animal S.O.S. a polistopadového ochranářského hnutí vůbec se stal masový protest proti Velké Pardubické dne 11. října 1992. Realizovalo jej asi 700 lidí z ekologické i anarchoautonomní scény z ČR i ze zahraničí, kteří vběhli na plochu závodiště během závodu a před televizními kamerami zkomplikovali jeho průběh. Nedošlo však k násilí proti lidem ani k úmyslnému ničení majetku, a proto je nesprávné řadit tento akt mezi ekoterorismus. Proti protestujícím aktivistům velmi razantně zasáhla policie a případ měl několikaletou mediální a soudní dohru jak v souvislosti s delikty demonstrantů, tak s údajnou brutalitou policistů. Mj. i v důsledku akcí Animal S.O.S došlo k úpravě Taxisova příkopu na pardubickém závodišti.

Nadace Animal S.O.S poté ještě asi dva roky realizovala poměrně aktivní činnost, které se projevila mj. kampaní proti cirkusům, proti kožešnickému průmyslu a obchodu, za zdravý životní styl apod. (Mazel 1998: 184). Bergmann sám i nadále vyjadřoval podporu akcím typu ALF, svoji organizaci za akční skupinu nepovažoval a dokonce uvedl, že demonstrace začal pořádat z důvodu zdejší absence přímých akcí (Vokno 1993: 100). Přestože v polovině devadesátých let výraznější činnost Nadace Animal S.O.S. ustala, položila základ nekonformnímu hnutí na ochranu práv zvířat v ČR. Její členové zřejmě žádnou přímou akci spojenou s ničením majetku nebo přímým osvobozením zvířat neprovedli a nelze ji tedy chápat jako „českou sekci ALF“, rozšiřováním povědomí o ALF a schvalováním její činnosti mohli být ovlivněni někteří mladí pro-zvířecí aktivisté.

K šíření „étosu ALF“ přispívala i různá tzv. alternativní a anarchistická média, která o této organizaci přinášela informace, např. A-Kontra (A-Kontra 1993: 7), ale i „serióznější“ Vokno (Vokno 1993: 111-113), řada zinů (např. v Hluboké orbě, Lunchmeat 1994) apod. Šířil se i „fetišismus“ ALF, tj. nošení placek či nášivek či vylepování nálepek a letáků se symboly ALF a zobrazením jejich zakuklených bojovníků. Výzvy k tomu, aby se lidé přidali k ALF, začaly ve svých textech mít i některé punkové a HC hudební skupiny, např. bohumínská Heratline (Martin 1995: 8).

Počátkem devadesátých let však ještě skuteční aktivisté ALF v ČR pravděpodobně nepůsobili (Bastl 2001: 22). Zárodky české ALF se vytvořily patrně během roku 1994, kdy se několik osob z militantní anarchisticko-environmentalistické scény rozhodlo pod hlavičkou ALF přejít k sabotážním akcím pod hlavičkou ALF. Kampaň v polovině devadesátých let měla několik hlavních cílů. Prvním byly myslivecké posedy, které byly káceny a někdy na nich byly vyvěšeny i transparenty vyzývající k zastavení lovu apod.[54]. Poměrně velká kampaň kácení posedů postihla Brněnsko a Blanensko, kde byla nejsilnější základna ALF.

Dalšími cíly byly zvláště v letech 1995-1996 řeznictví (a firmy distribuující maso)[55], obchody s kožešinami[56], cirkusy[57] apod. Nejvýznamnější akcí počátku činnosti ALF v ČR se ovšem stal útok na velín lanovky v Moravském krasu u propasti Macocha (jejíž stavba v chráněném území vzbudila velký odpor environmentalistů) 20. února 1995. Byla zde umístěna dvě zápalná zařízení, která měla zapálit páry unikající z přiloženého kanystru. Vznítilo se však pouze jedno a došlo k poškození řídicího panelu. Pachatel či pachatelé na místě činu nechali podpis „Mc Bastards ALF“ (Mc Bastards se přitom většinou používá jako heslo k pohanění firmy Mc Donalds, která ale s lanovkou neměla nic společného). Spekulovalo se o vazbě tohoto činu na anarchistické prostředí v Blansku, nakonec však pachatelé zůstali neodhaleni.

Koncem devadesátých let byla činnost ALF v ČR dočasně utlumena, nicméně její étos v HC/punkovém, anarchistickém a radikálně zeleném prostředí přetrvával[58]. Drobné incidenty, jako např. poškozování billboardů cirkusů, které předvádějí drezúru zvířat, páchali spíše jednotliví aktivisté bez přímé vazby na ALF. Výraznější aktivizace ALF byla patrná od konce roku 2001, kdy byl různými kanály (především internetovými) šířen Zpravodaj č. 1 Animal Liberation Front v ČR, což byl opět po dlouhé době veřejný výstup této organizace. Mj. se v něm uvádělo: „Je mnoho důvodů, proč opět pozvedáme náš hlas. Hlavní náplň činnosti ALF, přímé akce, nebyly v ČR nikdy přerušeny. Pouze zde několik let neexistoval žádný mediální výstup. Nyní se jedna skupina ALF rozhodla vydávat nepravidelný ALF zpravodaj“ (Animal Liberation Front 2001).

Z důvodu utajení v něm však paradoxně nebyly obsaženy informace o činnosti této buňky, ale byly zde popsány profil a metody činnosti ALF a několik událostí, souvisejících s ALF v zahraničí. Spíše se tedy, zdá, že se vytvořila nová aktivní skupina mladých lidí, kteří diskontinuitně obnovili činnost ALF v ČR (někteří z nich údajně byli čerství vysokoškolští studenti, kteří přišli na koleje do Prahy – tato informace však není ověřená z více zdrojů). Česká ALF začala v roce 2002 rozšiřovat i propagační materiály (Směrnice ALF, Základní informace o ALF, slovensky psaný manuál, zpracovaný slovenskou sekcí ALF apod.), které v následujících měsících přetiskla řada internetových stránek a zinů z levicově-zeleného prostředí.

O akcích ALF začala v roce 2002 informovat internetová stránka Země především! Jednalo se o v březnu 2002 o poškození billboardů Mc Donalds barvou, nastříkání nápisu „maso je vražda“ přes výlohy řeznictví, zalepování zámků kožešnictví a masen, dále o osvobození divokých ptáků z voliér začátkem dubna 2004, pravděpodobně mělo vazbu na ALF (i když informace byly podepsány vegan uprising) i zničení bažantnice v okolí Prahy a rozbítí výloh řeznictví v hlavním městě[59] (Země především! 2002). Později se ALF podílela na Mostecku i na nastříkání nápisů na řeznictví a na zničení několika desítek poutačů Cirkusu Berousek (Cabaret Voltaire Zine 2004a: 26).

Nejvýznamnějším cílem a současně i místem provedení „nejslavnějších akcí“ české ALF se stala firma Biotest s.r.o., která provádí testy na biologických systémech a chová zvířata pro vivisekci. První akce proti ní byla provedena v noci ze 13. na 14. září 2002 na zařízení v Konárovicích u

Pardubic. Byla zničena část majetku a odcizeny věci i finanční hotovost. Údajně byl při pokusu o zaplavení dvou budov bezprostředně ohrožen život a zdraví několika zvířat a byly zničeny i zásoby vitamínu C, podávaného zvířatům pro udržení dobrého zdravotního stavu (Ministerstvo zemědělství 2002).

Druhá akce směřovala v noci z 28. na 29. března 2003 na budovy a zařízení Biotestu v Pardubicích-Rosicích. Částečně byl zničen majetek, zcizeno 9 počítačů, barvou byla postříkána elektronická zařízení a celkově byla údajně způsobena škoda přes 2 000 000 Kč. Nebyla však vypuštěna žádná zvířata, protože jim nebylo podle ALF možné zajistit zázemí k přežití. Informace o tomto činu zveřejnila česká ALF na vlastní internetové stránce[60] (Animal Liberation Front 2003). Pachatelé nebyli do současnosti dopadeni a případ byl v roce 2004 odložen.

Po akcích proti Biotestu nebyly další informace o činnosti ALF v ČR zveřejněny. ALF však vyhlásila, že tipuje další firmy, které se zabývají „vykořisťováním zvířat pro kapitalistický zisk“ a vyzvala k podpoře svých aktivit (Animal Liberation Front 2003). V ČR však patrně nepůsobí formálně konstituovaná ALF SG ani ALIU, není rovněž známo, zda někdo z ČR podpořil vězněné aktivisty ALF v zahraničí. Pro ALF však byly v ČR uspořádány benefiční koncerty. Diskuse rovněž vzbudilo přetiskování materiálů ALF legálně působícími ochranářskými organizacemi a ospravedlňování jejich akcí (Different Life[61], Svoboda zvířat[62], Ochránci hospodářských zvířat[63]).

Přestože ALF v ČR realizovala (z hlediska intenzity zdejšího politického násilí a terorismu) poměrně významné a propracované akce, efektivita její činnosti není příliš velká (lanovka v Moravském krasu existuje, Biotest nebyl teroristickým činem zásadněji omezen ve své činnosti, cirkusy nadále drezírují zvířata). Počet lidí, ochotných provádět sabotážní a osvobozovací přímé akce, je patrně omezen pouze na několik jednotlivců. Realizace masivnější kampaně je tedy málo pravděpodobná.

Účinnost legálních nátlakových akcí je z hlediska mediální propagace významnější a nediskredituje ochránce zvířat v očích veřejnosti (např. zpravodajství TV Nova prezentovalo druhou akci proti Biotestu jednoznačně jako akt terorismu, zatímco v konkrétních případech relace této stanice pomohly vyřešit či alespoň potrestat utrpení zvířat). Do budoucna však lze očekávat další aktivitu ALF, která si vydobyla jistou autoritu mezi protestní „levicově-zelenou“ mládeží, pravděpodobně ale spíše formou menších akcí (poškození billboardů, stříkání nápisů, poškození zámků apod.).

Země především! (Earth First!) v ČR

V České republice působí i pobočka organizace Earth First! (EF!), která někdy vystupuje i pod přeloženým názvem Země především! (ZP!). EF! vznikla podle vlastních údajů ve Spojených státech amerických v roce 1979[64] z několika lidí, kteří byli nespokojeni s údajnou letargií environmentálního hnutí, které přistupovalo z jejich pohledu na příliš velké kompromisy s údajnými škůdci přírody. Proto se rozhodli v rámci ochrany přírody realizovat důrazné přímé akce, včetně akcí ilegálních a sabotážních. Inspirovali se výše zmíněným románem Edwarda Abbeye „The Monkey Wrench Gang“. Heslem EF! bylo a je: „Žádné kompromisy při obraně Matky Země“ („No compromise in the defence of Mother Earth!“).

Aktivisté EF! začali provádět různé přímé akce (např. blokádu proti vytěžení Siskiyou National Forest v Oregonu), včetně známého „tree-spiking“, tj. zatlukání hřebů do stromů, aby bylo zabráněno jejich těžbě[65] (tato činnost byla typická pro obraz EF! v americké veřejnosti). EF! si získal mezi radikálními environmentalisty značnou popularitu a po celých USA vznikaly jednotlivé chapters. Časopis EF! získal během deseti let 10 000 předplatitelů. EF! si vydobyl jistý respekt i mezi legálně působícími ekologickými skupinami, které mu dokonce někdy začaly dávat tipy na možné další akce (Tyler 1993: 19).

EF! neměl a nemá hierarchické vedení, jednalo se spíše o volnou síť relativně nezávislých buněk (autonomní bylo většinou i plánování akcí)[66]. Vůdčí osobnost prvních let existence Earth First!

David Foreman však vydal v roce 1985 práci „Ecodefence – A Field Guide to Monkeywrenching“. V ní vymezil základy činnosti[67] a podrobně popsal jednotlivé metody „monkeywrenchingu“ (včetně propagandy a bezpečnosti akcí, případně jednání aktivistů po možném zadržení apod.) (Foreman 1987). Tato příručka se alespoň v určitém období stala v podstatě „programově-strategickým dokumentem“ EF! a je dodnes využívána „eko-partyzány“ v celém západním světě.

Ve druhé polovině osmdesátých let však EF! postihly vnitřní spory, které se týkaly strategie i ideového zázemí organizace. Zakladatelé EF! a zvláště Dave Foreman razili důsledně hlubinně-ekologické názory a návrat k divočině, přičemž se inspirovali i spiritualitou amerických indiánů, někdy i buddhismem, hinduismem, čarodějnickou magií apod.[68] Ekosabotáž byla pro Foremana formou rituální bohoslužby (ničení strojů se stalo formou uctívání Země). Jeho stoupenci lpěli na bioregionalismu a biocentrismu (Tyler 1993: 17). Biocentrismus byl dokonce vedle akceptování praktik EF! základním unifikačním mechanismem organizace (Predelli 1995: 124). Fanatické prosazování biocentrismu však v některých případech vedlo k antihumánním názorům, a to včetně přivítání AIDS jako prostředku pro regulaci počtu lidí a dokonce k výzvám na redukci počtu lidí genocidami (Tyler 1993: 17).

Naproti tomu skupina aktivistů (především v severní Kalifornii), jejímiž vůdčími osobami se stali Judi Bariová a Darryl Cherney, začala ve druhé polovině osmdesátých let hlásat, že ke změně vztahu lidí k přírodě musí dojít v kontextu celkových společenských změn, a že by i v rámci hlubinné ekologie měl být při ochraně přírody kladen důraz na společnost, která ji obklopuje. Proto se začala soustředit i na boj za lidská práva a antiimperialismus. Takovéto rozšíření činnosti EF! však bylo pro Foremana či s ním spřízněného Christophera Manese popřením biocentrismu a navíc podle nich mohlo odradit přívržence, kterým v rámci EF! šlo výhradně o divokou přírodu (Tyler 1993: 18). Foreman dokonce v roce 1987 upozorňoval na to, že se jmenují Earth First (Země především) a nikoliv People First (Lidé především).

Další dimenze sporu se týkala taktiky. Frakce kolem Bariové odmítla taktiku sabotáží a hodlala budovat masové hnutí, využívající prostředků občanské neposlušnosti jako demonstrace, blokády, tisková prohlášení apod. (Predelli 1995: 127-128). Naproti tomu Foremanova skupina hájila efektivitu dosavadní sabotážní činnosti. Roztržka vyústila v roce 1990 v definitivní odchod Foremana z EF! (Foreman navíc již od roku 1987 spolupracoval s militantnější skupinou Evan Mecham Eco-Terrorist International Conspiracy[69]). Velkou ranou pro činnost EF! bylo, když v autě s Judi Bariovou a Darrylem Cherneyem v roce 1990 explodovala hřebíková bomba. Oba byli zraněni a FBI se domnívala, že bombu přepravovali. To se ovšem nepotvrdilo, a proto se spekuluje jak o atentátu ze strany konkurentů v EF!, tak i o možné vině dřevařských společností (proti nimž vedli tehdy oba aktivisté kampaň).

V průběhu devadesátých let se taktika EF! částečně umírnila (Kushner 2003: 112). Manuál přímé akce EF! z roku 1997 s podtitulem „Nekompromisní nenásilný odpor při obraně Matky Země“ již na rozdíl od Foremanovy práce z roku 1985 neobsahuje návody na ničení strojů či na obdobné destruktivní činy, ale jádro této brožury tvoří návody na blokády a připoutávání se k nejrůznějším objektům, případně na masové veřejné demonstrace či sabotáže honů. Nicméně např. některé formy blokování cest a zvláště popisované vnášení překážek na přistávací plochy pro vrtulníky (které jsou pro EF! nepřátelské, protože jsou užívány pro stavbu přehrad, chemické postřiky, vojenské transporty a těžbu dřeva) (Earth First 1997: 122-123), by mohlo za určitých okolností způsobit katastrofu. Skupiny aktivistů EF! navíc i nadále preferují ekosabotážní činnost. Členové EF! se zúčastnili i antiglobalizačních militantních akcí v rámci Černého bloku (Black bloc). EF! si tedy do současnosti alespoň částečně zachovává násilný až ekoteroristický charakter.

EF! se rozšířil i do Austrálie, na Nový Zéland a do Velké Británie[70]. V kontinentální Evropě byla sice jeho činnost militantními environmentalisty uznávána, avšak stabilnější pobočky se zde zpravidla nevytvořily. Určitou výjimku v tomto směru představuje od roku 1998 Česká republika. Pobočka Earth First!/Země především! zde vznikla v době, kdy měla organizace svá „nejslavnější léta“ na západě do jisté míry za sebou. I EF! byl od počátku devadesátých let částečně formou

různých převzatých letáků či rozhovorů v ČR propagován v materiálech z HC/punkového, anarchoautonmního a zeleného prostředí (možná v o něco menší míře, než ALF). Toho se rozhodli využít i zakladatelé české pobočky. Jeden z nich k založení uvedl:

„...víme, že o EF! se vědělo u nás už dlouho, lidi nosili nášivky a HC trika se symboly EF!, ale nikdo se asi o EF! víc nezajímal, takže se myslím, že pro většinu těchle lidí je zajímavé, že se mohou do činnosti EF! zapojit i u nás“ (Earth First 1999c: 7). Dále prohlásil: „Doposud u nás neexistovala „pobočka“ nějakého radikálního environmentálního hnutí (pouze menší skupinky aktivistů, kteří sice dělali akce, ale vážla komunikace a spolupráce), také nespokojenost s činností oficiálních ekologických organizací v ČR – to ale neznamená, že odmítáme spolupráci i když většina se od nás již několikrát distancovala. Cíle v ČR: informovat o eko.autonomním hnutí, distribuce materiálů, chceme se zaměřit na ty problémy, kterými se nikdo jiný nezbyvá, nebo v nichž byl neúspěšný důsledkem špatně zvolené taktiky, dělat takové akce, zejména přímé, které zatím u nás nikdo nedělal. Zlepšit komunikaci mezi jednotlivými skupinami aktivistů a zlepšit spolupráci na akcích. Nechceme rozlišovat na PUNX nebo SXE...jestli někdo pije pivo nebo kouří trávu... Více činů než řečí. Stále více lidí si uvědomuje, že větší smysl má dělat přímé akce než pouze pasivní kampaně“ (Earth First 1999c: 7).

Lidé z české pobočky EF! vzešli z autonomního a anarchistického prostředí[71] se neztotožňovali s hlubinně-ekologickými excesy americké EF! (Earth First 1999c: 9)[72]. Celkové zaměření činnosti české EF! je v podstatě eko-anarchistické a sociálně-ekologické. Přestože v materiálech české pobočky EF! byly přetiskovány převzaté návody k monkeywrenchingovým akcím jako je poškozování těžké stavební techniky (Earth First 1999b: 6) a čeští aktivisté EF! se údajně zajímali o přímé akce proti stavbám dálnic (Earth First 1999c: 7), na veřejnosti se profilovali především jako pořadatelé či spolupořadatelé velkých antiglobalizačních demonstrací.

Krátce po svém vzniku v roce 1998 spolupořádal EF! v ČR dne 16. května 1998 první pražskou streetparty pod heslem „Myslet globálně – jednat lokálně“. Jako další organizátoři byli uvedeni Československá anarchistická federace a radikálně ekologická organizace Proti proudu/Rainbow Keepers (což je česká sekce organizace Chraniteli Radugi[73]) (Česká tisková kancelář 1998). Fakticky se na nejvýznamnější fázi zorganizování podílelo asi 6 lidí z anarchistického, squatterského a environmentalistického prostředí. Tato akce byla součástí celosvětové kampaně iniciované transnacionální antiglobalizační organizací Peoples Global Action (PGA), která k ní vyzvala na svém zasedání v únoru 1998 v Ženevě. Protestovalo se proti zasedání G 8 v Birminghamu a WTO v Ženevě.

Po skončení street party na pražském náměstí Míru, které se zúčastnilo asi 3000 lidí, se převážná část účastníků vydala na pochod pražskou magistrálou (Bastl 2001: 64). Zde došlo k ostrým střetům s policií. Někteří militanti se poté vydali do centra Prahy, kde na Vodičkově ulici rozbili výlohy provozoven Mc Donalds a KFC a vyrabovali některé obchody. Následoval razantní policejní zásah a bouřlivá politická a mediální reakce. Od demonstrace se distancovala Strana zelených (ta street party ústy svého tehdejšího mluvčího Radka Lanče dokonce označila za cílenou provokaci sloužící k diskreditaci ekologických hnutí) i etablované environmentální organizace jako Greenpeace, Hnutí DUHA, Děti Země, Společnost pro trvale udržitelný rozvoj a nadace Partnerství (Česká tisková kancelář 1998). Tento přístup etablovaných environmentalistů zase kritizovali radikálnější zelení (Bergamo 1998: 5).

Člen EF! hodnotil street party v podstatě pozitivně, protože se dostala do povědomí široké veřejnosti a umožnila medializaci problémů. Rovněž však uvedl: „...kdo chodí na takovéto akce jen s úmyslem vyprovokovat bitku nebo něco rozbít, tak s tím nechci mít opravdu nic společného“ (Earth First 1999c: 8). Je však zajímavé, že v radách pro aktivisty EF! obsažena i výzva: „snažíme se respektovat všechno živé s čím se během akce setkáme (dokonce i policajty, ale ty né zas tak moc)“ (Earth First! 1999b: 6). Skupina EF!, resp. ZP! poskytovala i info při přípravě druhé pražské street party, která se konala 29. srpna 1998 (Země především 1998). Nebyla již provázena násilnými incidenty.

Ve své dosavadní existenci byla organizace EF! v ČR nejaktivnější v letech 1998-2000. Zorganizovala celorepublikové setkání ve squatu Ladronka za účasti několika desítek lidí (i když mezi nimi došlo k neshodám ve strategických otázkách). V listopadu 1998 proběhlo v Praze setkání vůdčích osob EF! s aktivisty PGA, kteří zde v rámci evropského turné informovali českou anarchoautonomní a alternativní scénu o své činnosti. EF! v ČR začala vydávat časopis Earth First! Action Update a v roce 1999 vyšlo první (a jediné) číslo Earth First! žurnálu.

Skupina EF! Praha se spolu s kolektivem kolem časopisu Konfrontace (vydávalo ho občanské sdružení NO!) a kulturně sociálním centrem Ladronka podílela i na zorganizování osmitisícové antiglobalizační pražské street party dne 5. června 1999 na pražském Těšnově, po níž následoval nepovolený pochod Prahou. Někteří jeho účastníci napadli policisty a rozbili okna amerického velvyslanectví na protest proti tehdejšímu bombardování Jugoslávie ze strany NATO. Organizátoři street party označili velvyslanectví USA za legitimní cíl vzhledem ke škodám, které byly způsobeny nálety v Jugoslávii (Mareš 2004). EF! měl infostánky i na některých dalších akcích, např. na 2. brněnské pouliční slavnosti 27. května 2000.

EF! v ČR se intenzivně zapojil do příprav protestů proti zasedání Mezinárodního měnového fondu/Světové banky v Praze, které se uskutečnilo v září 2000. EF! se stal součástí Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG), která své první prohlášení zveřejnila 1. března 2000. Objevilo se i ve zvláštním vydání Earth First! Action Update k zasedání MMF/SB (Iniciativa proti ekonomické globalizaci 2000). INPEG sdružoval několik lidsko-právních, environmentálních a anarchistických organizací a zastřešoval hlavní protesty, a to včetně největších demonstrací 26. září 2000 (Bastl 2001: 66-70). V jejich rámci došlo i k eskalaci pouličního násilí, mj. k útokům na policejní kordony dlažebními kostkami, molotovovými koktejly a dalšími předměty a k rozbití výloh některých firem (mj. Mc Donalds na Václavském náměstí). Na násilných aktivitách se podíleli i členové české pobočky EF! (Ministerstvo vnitra České republiky 2001: 35).

Zasedání MMF/SB v Praze se věnovala i značná část šestého čísla EF! Action Update, kde bylo hodnoceno i násilí při pražských demonstracích. V příspěvcích nebylo a priori zavrženo použití násilí při masových demonstracích (speciálně pak násilí proti majetku a policistům) z etických důvodů (s poukazem na údajnou brutalitu policie a údajně negativní dopady činnosti státu a nadnárodních korporací), ale byla zpochybněna jeho efektivnost pro image antiglobalizačních aktivistů (Earth First! 2001b: 20-25). Podle jednoho z uveřejněných názorů se to, že někteří účastníci velkých akcí jsou zaskočeni něčím, s čím naprosto nesouhlasí, může projevit i v jejich většinu příklonu k ekosabotážím ve stylu EF! (Earth First 2001b: 21).

Po zasedání MMF/SB došlo k útlumu činnosti EF!/ZP! V roce 2001 se však ještě jeho zástupci zúčastnili setkání za účelem založení platformy proti zasedání NATO v Praze v roce 2002. EF! se ale nepodařilo vytvořit rozsáhlejší síť aktivistů, přestože nášivky, loga, letáky apod. této organizace jsou v „alternativní scéně“ i nadále poměrně populární[74]. Výraznější „náborový efekt“ nepřinesly ani benefiční koncerty pro EF! Vytváření časopisu EF! Action Update se stalo záležitostí několika jedinců v Praze. Tato tiskovina nemohla hrát ani roli celorepublikové koordinační centrály EF!, protože přes počáteční nadšení nevznikla síť nezávislých buněk EF!, které by mohly být zastřešeny a o jejichž činnosti by byly publikovány informace (Earth First 2001a: 5-6). Časopis proto zanikl.

Nejvýznamnější mediální aktivitou EF! se stala jeho internetová stránka, kde však jsou většinou uveřejňovány pouze převzaté materiály související s ekologií a antiimperialistickým bojem. Je zde umístěn i seznam přímých akcí v ČR, který však není od roku 2002 aktualizován. Většinou se jedná o akce ALF. Jedinou zmiňovanou akcí připisanou EF! (resp. EF! Ostrava) je zalepení zámků dvou řeznictví v Ostravě (Země především 2002!). O dalších akcích EF! nejsou známy žádné informace. Přestože tedy koncem devadesátých let existoval jistý potenciál pro intenzivní činnost EF!/ZP! v ČR, rozvoj monkeywrenchingu a ekosabingu v ČR díky této organizaci nenastal (přestože si to zakladatelé české organizace přáli). Větší význam mělo spolupodílnictví na zorganizování street parties, na nichž se v ČR poprvé objevil fenomén antiglobalizačního násilí. V posledních letech je působení EF!/ZP! v podstatě pouze virtuální.

Další ekoteroristické a eko-násilné aktivity v ČR

V ČR bylo podniknuto i několik akcí, které nebyly spáchány pod hlavičkou ALF či EF! K některým akcím se naopak přihlásili malé skupiny, které (pokud je známo) další činnost nevyvíjeli. Např. skupina Radikální ochránci zvířat zničila počátkem března 2002 asi 130 poutačů cirkusu Berousek a způsobila škodu 16 000 Kč (Earth First! 2002). Řada akcí byla provedena i nepojmenovanými ad hoc skupinkami. Jednalo se o především o různá pokácení či zapálení posedů[75] či spontánní ničení bilbordů či plakátů (především cirkusových) a zalepování zámků řeznictví, kožešnictví apod.

Objevily se však i závažnější případy. V roce 1997 obdržel ředitel společnosti Cement Bohemia (proti jejímž aktivitám protestovaly některé environmetální organizace) dopis obsahující hrozbu fyzickou likvidací. Byl napsán na tiskovém materiálu Děti Země, tato organizace se však od něj jednoznačně distancovala (Štingl 1997: 9). Hrozba nebyla realizována. Koncem devadesátých let se poté, co se blokády Temelína ukázaly jako neúčinné, spekovalo i o možné hrozbě pumového útoku na JE Temelín ze strany neznámých environmentalistů (českých, ale možná i zahraničních, zřejmě rakouských). Ta však každopádně zůstala nenaplněna a celý případ mohl být i cílenou dezinformací.

Nejvýznamnější realizovanou ekosabotážní akcí, k níž se nikdo nepřihlásil, bylo zřejmě zničení porostu kukuřičného pole s geneticky manipulovanou kukuřicí firmy Monsanto v Branišovicích na Znojemsku v noci z 8. na 9. července 2002. Proti tomuto poli čtrnáct dní předtím demonstrovali členové české pobočky Greenpeace. Ta se od útoku v tiskovém prohlášení distancovala, současně v něm však zopakovala své výhrady ke geneticky manipulované kukuřici (Greenpeace 2002).

Nejednoznačně klasifikovatelné organizace na ochranu přírody anebo zvířecích práv v ČR (z hlediska eko-násilí a ekoterorismu)

V ČR se objevily i některé organizace, u nichž je jednoznačné určení násilné či ekoteroristické dimenze sporné, na druhou stranu však jejich některé aktivity mohou náhled na ně prizmatem výzkumu politického násilí a terorismu ospravedlňovat. V tomto smyslu je možné mj. zmínit činnost organizace, či spíše organizované kampaně Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC – Stop krutostem na zvířatech v Huntingdonu) v ČR. Pokud je známo, na českém území tato organizace žádnou ekosabotážní či osvobozovací akci nepodnikla, nicméně v zahraničí přinejmenším zavdala k takovému činům podnět.

SHAC vznikla ve Velké Británii v roce 1999 a jejím hlavním cílem se stalo uzavření největší evropské firmy, které provádí vivisekční pokusy na zvířatech – Huntingdon Life Sciences (HLS). Kořeny organizace lze hledat již v letech 1996-1999 v masových akcích proti dvěma zařízením, dodávajícím zvířata na pokusy HLS na britském území – psinci v Consortu a kočičí farmu v Hilgrove). Došlo při nich i k hromadným střetům s policií, přímým osvobozovacím akcím a demolici majetku firem. Protože však výše zmíněné akce byly úspěšné (obě zařízení byla uzavřena), měly pouze omezený dopad a několik ochránců zvířat se rozhodlo začít masivní kampaň proti celé HLS a založili SHAC.

Ta se s pomocí spřátelených médií soustředila především na masivní nátlak na akcionáře a zákazníky HLS s poukazem na údajné špatné zacházení se zvířaty v HLS a způsobila jí tím nezanedbatelné ekonomické škody. Činnost SHAC se rozšířila do řady zemí, kde vyvíjí činnost nebo má zákazníky. Zvláště aktivní je v USA, dále působí v Austrálii, v Německu, v Irsku, v Itálii, v České republice, ve Švýcarsku, ve Švédsku, v Nizozemí, na Novém Zélandu a v Portugalsku. Přestože SHAC deklaruje, že její činnost zůstává v rámci zákona, podporuje proti HLS i aktivity nezákonné (Garfinkel 2003: 5).

V rámci kampaně proti HLS tak v určitém smyslu SHAC svojí zdůrazňovanou rolí „informačního centra“ stanovuje cíle, která pak mohou být jednotlivými militanty i organizovanějšími skupinkami z řad SHAC i mimo ni napadány a organizace za tyto akce nenese odpovědnost. Proti zaměstnancům HLS bylo použito 11 bomb v jejich automobilech, což vedlo ve Velké Británii k zatčení a odsouzení tří aktivistů SHAC (Kupchinski 2004). Firmy, spjaté s HLS a jejich

zaměstnanci byli vystaveni telefonickým výhrůzkám. Např. vedení firmy Shaklee v kalifornském Pleasatonu adresovala skupina Revolutionary Cells of the Animal Liberation Brigade (Revoluční buňky Brigády osvobození zvířat), aby tato firma přestala obchodovat s HLS, protože všichni zákazníci HLS a jejich rodiny jsou legitimní terče. Další ilegální činy spjaté s kampaní SHAC jsou vandalismus, zhářství či nedovolené osvobozování zvířat (Federal Bureau of Investigation 2004). Lidé, spjatí s činností HLS byli vystaveni i psychickému tlaku formou nápisů na jejich domech. Jejich majetek byl poškozen i rozbíjením oken či zalepováním zámků. Kromě těchto násilných akcí byly realizovány i blokády (včetně okupačních), demonstrace apod.

Působení SHAC na českém území však násilné rysy doposud neneslo. Jistým prvním, nepřímým projevem kampaně SHAC byl argumentační střet mezi Tomášem Poppem z organizace Svoboda zvířat (viz výše) s ředitelem HLS Derekem Spenserem-Briggsem na odborném sympoziu v Brně 31. října 2001, o kterém informovala i SHAC (Stop Huntingdon Animal Cruelty 2001). Zástupci anglické SHAC přijeli do ČR počátkem roku 2002 a ve spolupráci se Svobodou zvířat uspořádali 21. března 2003 protest proti firmě MARCH, která se podle nich podílí na financování laboratoří HLS. Zástupcům této firmy předali dopis s popisem údajných hrůz v těchto laboratořích. V centru Prahy byl umístěn infostánek s peticí „HLS-Čiré zlo“ (Svoboda zvířat 2002: 3).

V ČR následně vznikla i česká pobočka SHAC, jejíž kontaktní osobou byla Hana Langley. Není však známo, zda vyvíjela nějakou relevantní činnost. Langley poté byla veřejně aktivní především v organizaci Czech a English for Animals (CEA), s níž organizovala mj. protesty proti transportu polských koní na jatka přes české území. Vazbu SHAC (celosvětové) na české území představuje i zveřejnění cílů její kampaně na českém území. Jedná se o údajné zákazníky HLS, a to pražskou kancelář firmy Yamanouchi Europe B.V. a teplickou Glaverbel Czech (Stop Huntingdon Animal Cruelty 2004). Relativně malý počet firem spolupracujících s HLS v ČR je zřejmě i jedním z důvodů malého rozsahu činnosti SHAC v ČR, přestože určitou odezvu její kampaň v české „alternativní scéně“ vzbudila (Doom's Day 2003).

V roce 2004 se v ČR objevilo i první číslo vegan zinu Call 4 Justice, který vydává Call 4 Justice Crew. Zine obsahoval řadu materiálů o militantních aktivitách na ochranu zvířat (podrobného popisu řady přímých akcí při kampani SHAC v zahraničí či materiál o sabotáži honů, přeložený z manuálu EF!). Jeden z vydavatelů poté, co upozornil na to, že „zvířeckoprávní organizace píší jen o legálních možnostech“ uvedl: „Jsme hnáni v naší práci pocitem, že pokud vám dodáme informace, vy je zpracujete a začnete jednat. Samozřejmě my to nebudeme jen pozorovat“ (Da muslim 2004: 5). Call 4 Justice Crew tedy v podstatě hodlá podněcovat k ekoteroristické činnosti a snad se na ní i sám podílet, doposud však informace o započetí takové činnosti nejsou známy, a proto je jeho zařazení mezi eko-násilníky a ekoteroristy sporné.

Celý projekt Call 4 Justice byl navíc v anarchistické a environmentalistické scéně přijat s rozpaky, protože vůdčí aktivista Call 4 Justice Crew se označuje za muslima a polovičního Araba, neskrývá inspiraci a obdiv vůči militantní americké vegansko-islamistické HC hudební skupině Vegan Reich (s níž je v zinu uveřejněn) obsáhlý rozhovor a v zinu (který však je především veganský) propaguje islám (přetisknuty jsou i konspirační teorie o 11. září 2001 či propalestinský text o situaci na Blízkém Východě). Tato pro-islámská propaganda se nesečkala u řady lidí s kladnou odezvou. Další členové Call 4 Justice Crew však údajně nejsou vyznavači islámu.

V rámci Aktivitu Cabaret Voltaire (ACV), což je kulturně politický kolektiv svobodomyšlných lidí na Litvínovsku, kteří svou práci zaměřují na pomoc a podporu antiautoritářského anarchistického hnutí [76]) působila v letech 2003-2004 i organizace na ochranu práv zvířat s názvem Action Against Animal's Holocaust. Hlavním cílem AAAH bylo „nahrazení kapitalismu společenským uspořádáním fungujícím na principech rovnosti, samosprávy, přímé demokracie, decentralizace moci a vytvoření hospodářství, které bude zaměřeno na naplňování našich potřeb a ne na produkci některých zbytečností a na vytváření maximálního profitu na úkor všech a všeho“ (Action Against Animal's Holocaust 2004a: 30).

AAAH byla podle svého prohlášení ochotna podporovat „aktivity různého charakteru, od

prosazování reforem až po přímé akce, ale odmítá se účastnit přímých akcí při kterých je páčáno násilí na lidech či zvířatech“ (Action Against Animal’s Holocaust 2004a: 30). Přestože se tedy v prohlášení nehovoří o zavržení poškozování majetku, vzhledem k tomu, že skupina AAAH se projevovala pouze infostánky a publikační činností, nelze ji (pokud zůstane u těchto nenásilných aktivit) pojímat jako eko-násilnou (ve smyslu provádění ekosabotáží) či dokonce ekoteroristickou. V roce 2004 její aktivity přešly pod ACV a AAAH zůstal pouze název rubriky v Cabaret Voltaire Zinu[77] (Action Against Animal Holocaust 2004b).

Sporné je i jednoznačné určení násilného motivu anebo teroristického kalkulu u kampaně, která v létě 2003 způsobila hmotné škodu technickým službám na Mostecku. Jejich pracovníci museli nákladně odstraňovat poškození několika dopravních značek „stůj, dej přednost v jízdě“. Pod nápis STOP určený pro řidiče totiž nalepili neznámí lidé samolepky s nápisem „zabíjení zvířat“, čímž vznikla ochránářská výzva (Deník Mostecko 2003). Cílem aktivistů však patrně nebylo zničit značku a poškodit podnik za ně zodpovědný, i když jejich činnost měla uvedené dopady.

Reflexe ekologického násilí a ekoterorismu v české společnosti a státní politika proti ekoterorismu

V české společenské a zvláště mediální sféře je pojem ekoterorismus používán často poněkud problematicky, když jsou jím označovány nejenom skutečné ekoteroristické činy (Ministerstvo zemědělství 2000), ale paušálně všechny radikálnější environmentalistické aktivity, a to nejen nenásilné ilegální akce (např. nepovolené blokády či protesty v nepovolených prostorech[78]), ale např. i snahy o využití stávajících zákonů k pozdržení a zastavení některých staveb[79], zamezení určitých sportovních podniků (zvláště motoristického sportu[80]) apod.[81] Násilí při prosazování ekologických zájmů přitom odmítá převážná část české společnosti i environmentalistů.

Vůči části environmentálního hnutí existuje v ČR (především, nikoliv však výhradně ze strany určitých osob z řad konzervativně-liberální pravice) mediálně prezentovaná kritika, která na něj nahlíží jako na ohrožení demokracie[82] (tuto tezi razí mj. Václav Klaus, negativní aspekty environmentalismu v ČR monitoruje především novinář Ivan Brezina). Antidemokratičnost ideového zázemí je však spíše třeba hodnotit v kategorii eko-extremismu, který (jak již bylo uvedeno výše) může i nemusí využívat při své snaze získat moc násilné prostředky. Tento programový aspekt však většinou není příliš zohledňován a důvodem pro označení za extremisty jsou i drobná překročení zákona (většinou přestupkového charakteru) při veřejných akcích, která většinou u jiných společensko-politických proudů podobné důsledky nemají. Často není rovněž zohledňováno, zda se při některé akci jedná pouze o řešení konkrétního ekologického problému (např. zabránění ničení přírody motoristickou soutěží) anebo zda jde o součást komplexnějšího politického působení s extremisticko-totalitárními tendencemi.

Nezohlednění výše zmíněných aspektů pak může vést k některým problematickým vyjádřením, která jsou následně (do jisté míry oprávněně) skandalizována a využívána k diskreditaci jakékoliv kritiky sporných atributů environmentalistického hnutí[83]. Veřejně se poprvé problém s nepřesným rozlišováním občanské neposlušnosti, extremismu a terorismu u environmentalistického hnutí objevil u tzv. „aféry extremismus“ v roce 1995. Tehdy se česká vláda poprvé rozhodla sestavit seznam extremistických skupin, v němž se ocitly ultrapravicové i ultralevicové organizace, přičemž mezi levicový extremismus byly zařazeny i Hnutí DUHA a Animal S.O.S. a v podkladových materiálech BIS pro tuto zprávu i některé další environmentalistické skupiny. Hlavním důvodem pro zařazení environmentalistů bylo porušování veřejného pořádku při jejich akcích, u Hnutí DUHA pak hrála u podkladů pro zprávu určitou roli i skutečnost, že ve své brožuře Tábor u Temelína z roku 1993 uvedla jako příklad nelegálních násilných přímých akcí, které nehodlá dělat pumový atentát na veřejném místě, únos dítěte, vyhození objektu a útok na dělníky (Patočka 1995b: 26). To bylo zřejmě některými lidmi z bezpečnostních složek paradoxně vyloženo jako nepřímý (či „alibistický“) návod k provádění těchto akcí.

Zařazení environmentálních organizací mezi extremisty na základě výše uvedených kritérií vyvolalo protesty (včetně petiční akce) několika desítek osob, působících ve společensko-kulturní

sféře (často vnímaných jako zástupci „autentické“ občanské společnosti) i ze zahraničního zeleného hnutí. Protestovala i tehdejší parlamentní opozice (ČSSD) i část koalice. Petiční výbor PS PČR Informaci o projevech extremistických postojů v ČR nakonec odmítnul (Patočka 1995a: 26). Je ovšem otázkou, proč nebyly u environmentalistických hnutí posuzovány jejich postoje k demokratickým principům[84].

V dalších zprávách o extremismu byli environmentalisté zmiňováni pouze výjimečně a navíc spíše okrajově v kontextu informací o krajní levici[85]. Do zprávy o roce 2003 však byla do části o levicovém extremismu (podkapitoly o anarchoautonomním hnutí) zařazena reflexe útoku na firmu Biotest, který (jak bylo výše uvedeno) provedla ALF (Ministerstvo vnitra České republiky 2004: 9). V Národním akčním plánu proti terorismu (jehož první verze byla přijata v roce 2002 a který je každoročně aktualizován) přímo problematika ekoterorismu zmiňována není. ČR je od 1. května 2004 součástí Evropské unie a v jejích dosavadních zprávách (tedy z období před východním rozšířením) o teroristických aktivitách v EU jsou ekoterorismus a zločiny na podporu zvířecích práv stručně zmiňovány (Mareš 2004b: 37). Vyšetřování kriminálních aktivit ekoteroristických skupin (tj. především ALF) se však zpravidla věnují protiextremistické složky policie a tyto aktivity mohou být sledovány i Bezpečnostní informační službou. Speciální oddělení výhradně pro boj s ekoterorismem neexistují.

Závěr: Význam eko-násilí a ekoterorismu v ČR a jejich perspektivy

Násilí a terorismus ve jménu zvířecích práva a ochrany životního prostředí v současnosti nepředstavuje pro Českou republiku závažnou bezpečnostní hrozbu a doposud ani výrazně ekonomicky nepoškodil soukromé subjekty. Přes poměrně často vyjadřované sympatie v části anarchoautonomní i zelené scény je počet osob ochotných realizovat ekosabotáže či ještě „tvrdší“ akce poměrně malý. Nicméně ve srovnání s některými dalšími násilnými proudy v ČR (nacionalistickou i neonacistickou ultrapravicí, ultralevicí, moravisty, militantními romskými strukturami apod.) představuje ekoterorismus v ČR celkově co do zacílení, odůvodnění a připravenosti akcí relativně propracovanou a efektivní (je sporné, zda efektivní) formu terorismu. Dosavadní akce však z valné části spadají do oblasti mikroterorismu a většinou neobsahovaly fyzické násilí vůči lidem.

Největší potenciál pro nábor do ekoteroristických struktur existoval patrně ve druhé polovině devadesátých let, kdy došlo k první větší eskalaci ekoteroristické činnosti a projevů ekologického násilí. Nicméně i v současnosti je několik skupin lidí schopných realizovat dobře připravené akce (což ukázaly v letech 2002-2003 útoky na zařízení Biotest, u nichž nebyli dopadeni pachatelé, což ostatně platí pro většinu zásadnějších polistopadových ekoteroristických akcí). Činnost ALF bude zřejmě pokračovat, naopak EF! se pravděpodobně nachází v dlouhodobém útlumu. V brzké budoucnosti ovšem není vyloučeno, že by militantní environmentalisté mohli být aktivizováni díky vytvoření české sekce Earth Liberation Front, která je nyní zřejmě nejaktivnější ekoteroristickou skupinou v Severní Americe a v západní Evropě. Doposud nejsou známy informace o její činnosti v ČR, její propagace se však již objevila v některých českých tiskovinách i na internetu.

Výraznější impuls k nárůstu násilné a ekoteroristické činnosti v ČR by mohl v dlouhodobější perspektivě představovat případný dlouhodobější neúspěch při prosazování zájmů tou částí zeleného hnutí, která se zařadila do politického mainstreamu (ať by s již jednalo o neúspěchy „etablovaných“ zájmových skupiny nebo Strany zelených). Takové násilí a ekoterorismus by již nemusely být pouze záležitostí mladých ekoanarchistů, ale mohli by jej propracovanější formou realizovat i zklamaní environmentalističtí „veteráni“. V konkrétních kauzách nelze vyloučit ani kombinaci patologického či „single-issue“ terorismu a prosazování environmentálních zájmů (či osobních zájmů v rámci environmentální problematiky, např. při snahách vlastníků pozemků zabránit výstavbě skladů vyhořelého jaderného paliva), i když to s ohledem na politickou kulturu a dosavadní zkušenosti v ČR není příliš pravděpodobné. Ekoterorismus a ekologické násilí v ČR by ale rozhodně neměly být ignorovány ani bezpečnostními složkami, ani akademickým výzkumem.

Za pomoc při obstarávání podkladů při přípravě článku anebo za cenné připomínky k textu děkuji

(v abecedním pořadí) panu Ivanu Brezinovi, panu Vojtěchu Koteckému, panu Janu Müllerovi, panu Miroslavu Patrikovi a panu Radimovi J. Štěchovskému.

Poznámky

[1] Za příklad je uváděna mj. akce skupiny ozbrojených rybářů, kteří se v roce 1995 zmocnili výzkumné stanice Darwin na Galapážských ostrovech patřících Ekvádoru. Rybáři, nespokojení se stanovenými limity na sběr sumýšů (což je pro ně lukrativní činnost) zajali pracovníky stanice a hrozili, že v případě nesplnění jejich požadavků zabijí několik kusů želv vzácných a ohrožených druhů. Přestože ekvádorské námořnictvo dobylo stanici zpět bez ztráty lidského života, později bylo objeveno 81 mrtvých galapážských želv, které byly umučeny, zmrzačeny nebo oběšeny (Schwartz 1998: 489-490). Zastánce pojetí environmentálního terorismu v tomto smyslu Daniel M. Schwartz vypracoval několik kategorií destrukce životního prostředí se zřetelem na terorismus. Stanovil kritéria, zda se jedná o:

- 1) úmyslnou nebo neúmyslnou akci,
- 2) symbolické nebo nesymbolické poškození životního prostředí (jedná se o zásadní kategorii, přičemž Schwartz rozlišuje mezi primárním symbolismem, kdy je cílem pachatelů dosáhnout znepokojení populace nad ekologickými důsledky aktu a životní prostředí je obětí a sekundárním symbolismem, kdy je cílem pachatele zastrašit veřejnost manipulací s životním prostředím, ale nikoliv obavou o životní prostředí, ale důsledky tohoto poškození; životní prostředí je potom spíše ztrátou než obětí; příkladem může být vypuštění a zapálení kuvajtské ropy při odchodu iráckých vojsk v roce 1991, které mělo primárně poškodit ekonomiku a sociální situaci Kuvajtu),
- 3) o poškození životního prostředí v době míru nebo v době války (Schwartz považuje nelegitimní formy války, za něž pokládá i poškození životního prostředí, za terorismus).

Výsledkem kombinací jednotlivých kritérií je pak dle Schwartze „taxonomie environmentální destrukce“, která obsahuje osm kategorií.

1. Úmyslná a primárně symbolická destrukce v mírovém období (např. již výše zmíněný „galapážský incident“);
2. Úmyslná a primárně symbolická destrukce ve válečném období;
3. Úmyslná a sekundárně symbolická destrukce v mírovém období (např. užití chemických a biologických látek teroristy, což v praxi realizovala mj. sekta Óm šinrikjó v Tokiu v roce 1995);
4. Úmyslná a sekundárně symbolická destrukce ve válečném období (např. sabotáže na ropných vrtech během války v Zálivu v roce 1991);
5. Úmyslná a nesymbolická destrukce v mírovém období (např. jaderné pokusy Francie v Tichém oceánu);
6. Úmyslná a nesymbolická destrukce ve válečném období (např. tzv. „ekocida“ během vietnamské války, kdy americká armáda užívala látku Agent Orange, která zbavovala stromy listí);
7. Neúmyslná a nesymbolická destrukce v mírovém období (např. různé nukleární havárie, především v roce 1986 v Černobylu);
8. Neúmyslná a nesymbolická destrukce ve válečném období (např. kolaterální efekty použití konvenčních zbraní).

Podle Schwarze nejsou v realitě možné kategorie neúmyslné a symbolické destrukce v mírovém období a neúmyslné a symbolické destrukce ve válečném období (Schwartz 1998). Ke Schwarzově pojetí je ovšem třeba podotknout, že i kategorie 7-8 jsou z hlediska zařazení do oblasti terorismu velmi problematické, protože většina definic terorismu předpokládá úmyslné šíření strachu vůči cílové skupině, která je větší než bezprostřední počet obětí útoku. Zastrahující efekt navíc nemusí být zcela zřejmý ani u kategorií 5-6.

[2] Český filozof a environmentalista Erazim Kohák za ekoterorismus označil praktikování konzumního životního stylu s jeho dopady na životní prostředí a dokonce uvedl: „Ekoterorista je každý, pro koho štěstí znamená koupit si to, co mají u sousedů“ (Kohák 1999).

[3] Příkladem je útok agentů francouzské tajné služby DGSE proti lodi Rainbow Warrior v přístavu Auckland na Novém Zélandu v roce 1985. Loď patřila organizaci Greenpeace a chystala se odplout k protestům proti francouzské jaderné střelnici na ostrově Mururoa. V časopisu Greenpeace Magazin z podzimu 2001 bylo v souvislosti s tímto případem uvedeno, že „Greenpeace se stalo první skutečnou obětí ekoterorismu“ (Greenpeace 2001: 6).

[4] Mezi nejvýznamnější lze počítat knihu Petra Singera Osvobození zvířat, která byla poprvé vydána v roce 1975 (Singer 2001).

[5] Např. v Německu byly jeho součástí zpočátku i někteří ultrapravicoví aktivisté, kteří se s ním ztotožňovali jak vzhledem k výše zmíněné „ekologické tradici“ nacismu, tak i s ohledem na prvek protestu vůči etablovaným silám. Postupně však došlo s neomarxisty a příslušníky nové levice k ostrým střetům a ekofašisté vytvořily samostatný proud, vázaný na krajní pravici a nikoliv na stranu Zelení (Biehlová, Staudenmaier 1999: 45-87).

[6] Někteří experti primárně věří i v možnosti nových technologií při ochraně přírody (jsou označováni za tzv. ekotechnokraty).

[7] Erazim Kohák upozorňuje na to, že vhodnějším překladem deep ecology do češtiny je hluboká ekologie (Kohák 2002: 120-122). Protože se ovšem v českém prostředí vžila hlubinná ekologie, přikláním se k tomuto překladu v této práci.

[8] Např. Voluntary Human Extinction Movement (Hnutí za dobrovolné vyhubení lidstva) požaduje dobrovolný zánik lidstva ve prospěch ostatních biologických druhů (Weissman 2001).

[9] Při výzkumu politické aktivity 248 nevládních environmentálních skupin (ENGO) z 56 zemí byly zjištěny následující údaje o tom, jaké procento skupin realizuje určité aktivity velmi často.

Politické aktivity environmentálních skupin

Politické aktivity environmentálních skupin

Aktivita	%
Kontakt s lidmi v médiích	67
Úsilí o zmobilizování veřejného mínění	64
Kontakt s dalšími ENGO	58
Neformální setkání se státními úředníky nebo ministry	51
Kontakty s lokálními vládními autoritami	45
Kontakty s mezinárodními ENGO	45
Účast ve výborech a ve vládních poradních výborech	44
Formální setkání se státními úředníky nebo ministry	39
Kontakty s poslanci nebo parlamentními výbory	36

Demonstrace, protesty, přímé akce	19
Právní pomoc prostřednictvím soudů nebo jiných justičních orgánů	15
Kontakty se sociálními skupinami, jako jsou odbory nebo podnikatelské svazy	15
Kontakty s oficiálními politickými stranami	15

Pramen: Dalton, Recchia, Rohrschneider 2003: 751

Výpovědní hodnotu výzkumu však problematizuje skutečnost, že odpovědělo pouze 38% z celkově 698 dotázaných skupin (Dalton, Recchia, Rohrschneider 2003: 749) a není vyloučeno, že některé radikálnější nemusely odpovědět, což neumožňuje učinit si přesnou představu o procentu přímých akcí a ještě méně o akcích násilných (na než nebyl vznesen konkrétní dotaz).

[10] V této souvislosti je však možné upozornit na přístup německého experta Rüdiger Kreutze, který blokády či obsazovací akce považuje za formy psychického násilí vůči těm, kteří jsou blokováni (Kreutz 1989: 84-87)

[11] Organizace Greenpeace vznikla v roce 1971, když se dvanáct mužů na palubě rybářské lodi Phyllis Cormack vydalo protestovat proti pokusnému atomovému výbuchu na Aleutských ostrovech. Postupně se organizace začala profilovat i na problematice lovu velryb, dalších atomových testů, lovů tuleňů apod. a následně obsáhla komplexní environmentální agendu. V současnosti má vlivné pobočky na celém světě. Znamé přímé akce Greenpeace jsou blokády velrybářských lodí (Arnold 2001).

[12] Je přitom zajímavé, že německý odborník Rüdiger Kreutz v roce 1989 zařadil německé Zelené mezi nositele politického násilí, protože ve svých počátcích tato strana připouštěla poškozování věcí a její tzv. fundamentalistické křídlo (tzv. Fundis) připouštělo ve jménu ochrany životního prostředí i sabotáže a nedistancovalo se ani od násilí vůči osobám (např. ze strany militantů vůči policistům). Realistické křídlo strany (tzv. Realos) však tyto názory nesdílelo (Kreutz 1989: 72-82).

[13] Příkladem velkých násilných nepokojů byla ve druhé polovině sedmdesátých let série masových protestů proti stavbě jaderné elektrárny Brokdorf v SRN, na nichž se však podílely převážně ultralevicové marxistické skupiny (Radikal 1986).

[14] Např. sabotér známý jako Fox přesměroval toxický odpad do vládní kanceláře.

[15] Organizaci založil Kanadčan Paul Watson, který koncem sedmdesátých let opustil Greenpeace, protože ji považoval za málo radikální. Nejvýznamnější akcí Sea Shepherd Conservation Society bylo potopení dvou velrybářských lodí na v přístavu Reykjavik na Islandu v listopadu 1986. Provedl je Watson spolu s aktivistou ALF Rodney Coloradem.

[16] Nejedná se přitom pouze o škody způsobené bezprostředně útokem, ale i o vysoké náklady na, které musí být vynakládány na ochranu před ekosabotážemi (např. najmutí bezpečnostních služeb), zvýšené pojišťovací náklady, pokles produkce po způsobené sabotáži (musí být nahrazeno zničené vybavení), náklady spojené se mzdami (např. musí být placeni zaměstnanci, jejichž stroje a nástroje byly ekoteroristy zničeny, případně mohou být jako zbyteční propuštěni, čímž vzroste nezaměstnanost) apod. (Pickell 2001: 35).

[17] Tato organizace se ovšem od atentátu distancovala a odsoudila jej (Vereniging Milieu-Offensief Verbijsterd 2002).

[18] Patrick Moore mj. upozorňuje i na přechod řady neomarxistů k environmentalistům po kolapsu komunismu poté, co byly prosovětské skupiny na západě zdiskreditovány (Moore 2003).

[19] Avšak i levicové teroristické skupiny, jako např. Rote Armee Fraktion (Frakce Rudé armády) či Rote Zora (Rudů Zora), měly ve své programatice obsaženy ekologická témata. Nová ekoteroristická skupina Revolutionary Cells (Revoluční buňky – není totožná s německou organizací Revolutinäre Zellen), která s přihlásila k útoku na zařízení firmy Yamanouchi z 25. září 2003 (tato firma spolupracuje s ekoteroristy nenáviděnou firmou HLS), ve svém prohlášení zdravila levicové etnické teroristy z ETA, Real IRA, Lidové fronty pro osvobození Palestiny, kolumbijské FARC a korsické Frontu Di Liberazione Naziunalista Corsu! (Revolutionary Cells 2001).

[20] Jiná, co do dopadu pojmu méně rozsáhlá definice eko-extremismu zní: „Přehnané, nadbytečné nebo nevhodné opatření nebo akce, které se vztahují k životnímu prostředí“ (Miller, Miller 2000: 13).

[21] Dalšími typy z hlediska Muddeho kritérií jsou skupiny s demokratickými cíli a demokratickými metodami (demokratické strany, demokratické odbory, think-tanky atd.), dále skupiny s nedemokratickými cíli, avšak používající demokratické metody (např. pravicově populistické nebo nereformované komunistické strany) a nakonec nedemokratické skupiny s nedemokratickými cíli (neonacistické pouliční násilné skupiny, islámské teroristické buňky nebo militantní anarchistický Black Block, užívající násilí při antiglobalizačních demonstracích) (Mudde 2003).

[22] Do Československa jezdili i členové západoněmecké strany Zelených. S některými exponenty z neoficiálních a polooficiálních ekologických se prozíravější aparátčící (především Rudolf Hegenbart) snažili navázat určitou spolupráci, ale např. generální tajemník Milouš Jakeš ve slavném projevu na Červeném Hrádku pochopení pro ekology neměl.

[23] Na celostátním sjezdu Strany Zelených v roce 1996 dokonce přirovnali někteří delegáti ekologické iniciativy v ČR k ekoteroristům. S tím ovšem část členů nesouhlasila a označování nenásilných přímých akcí a občanské neposlušnosti za ekoterorismus odmítla označit (Suchánek 1997: 1).

[24] Zakladatel a dlouholetý předseda Hnutí Duha Jakub Patočka uvedl: „Na svém prvním náborovém letáku z podzimu 1989 píšeme, že hledáme hlavně potápěče, horolezce a běžce. Počítali jsme s tím, že potápěči budou ucpávat výpusti, horolezci komíny a běžci budou hodně rychle utíkat před policií“ (Patočka 1999)

[25] Část českých environmenatlistů ovlivnil sociolog Jan Keller (mj. autor publikací „Nedomyšlená společnost“, „Až na dno blahobytu“, „Naše cesta do prvohor“ apod.), především v období svého působení na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Dalšími důležitými postavami byli mj. Josef Šmajš či Hana Librová v Brně či re-emigrant Erazim Kohák a v kontextu některých „antiglobalizačních“ témat i Egon Bondy v Praze.

[26] Signifikantní je v tomto směru i změna názvu časopisu Hnutí DUHA a z Poslední generace na Sedmou generaci v roce 1998, přičemž v prvních ročnících tohoto časopisu se objevovaly i hluboko-ekologické texty. Nicméně název Poslední generace nebyl podle vyjádření mluvčího Hnutí DUHA Vojtěcha Koteckého myšlen „apokalypticky“ (i když byl takto čtenáři mnohdy pojímán), ale spíše jako vtíp.

[27] „Nenásilí“ však bylo pojímáno pouze ve smyslu neničení věcí a absence fyzického násilí, nikoliv ve smyslu odstranění psychického násilí blokujících vůči blokovaným, kterým bylo zabraňováno v pohybu.

[28] Jakub Patočka napsal v roce 1993 text pro Zelení a doba, zpravodaj DUHA, A-Kontra a Autonomii, v němž odmítnul souvislost Duhy a anarchistického hnutí. Předtím odsouhlasil anarchistovi Jakubovi Polákovi přetiskování materiálu Hnutí Duha v A-Kontra (Polák 1993a: 33). Za hlavní důvody odmítnutí blízkosti anarchistů a Hnutí Duha Patočka uvedl:

„1. Násilí. V Hnutí Duha je násilí tabu. Anarchisté mají postoj neujasněný.

2. Levice-pravice. Mnoho anarchistů stále ještě definuje postoje na této starobylé ose. Jsme přesvědčeni, že tito lidé mají blíže k uličnímu Sládkovi a Klausovi než k nám. Tato osa byla definována politickou kulturou moderní společnosti, v jejichž principech leží kořeny dnešního rozvratu. Nelze se tudíž na ní definovat tak, abychom současně mohli nabídnout života schopné řešení...

3. Příroda. Anarchisté vesměs berou rozklad přírody (ekologickou krizi) jen za jeden z důkazů toho, že systém je „hnusnej“. Pro Hnutí Duha je však ekologická krize přerůstající v katastrofu zcela rozhodující. Na moderní společnosti není podle nás nejhorší ani tak to, že nás nedovedla k rovnosti, volnosti a bratrství (o Pravdě a lásce nemluvě), nýbrž to, že nás chce zabít. Je úplně jedno, zdali to bude moderní společnost sociálních demokratů, liberálů nebo konzervativců, je méně jedno, bude-li to moderní společnost marxistů nebo fašistů, tak jako tak skončí špatně.

4. Tradice. Anarchisté a to i ti, kteří dokáží překročit stín pravo-levého uvažování a ploché nenávisti k systému uchylují s obvykle k ploché dekonstrukci všeho, co je „oficiální“. Hudbou je elektrický hluk, normou je provokace neupraveností, dekadencí, ukázat „jim“, že „my“ jsme jiní, tradice nehrají roli. Ty by naopak měly být důležité pro Hnutí Duha. Klasickou kulturu v užším slova smyslu myslím ctíme, slušnost by měla být pravidlem, mluvíme obnově přirozených vztahů, chceme navazovat, hledáme zdravé kořeny, společníky, pro které Příroda, skromnost, poctivost, slušnost znamenají nebo znamenat mohou více než-li hodnoty materiální.

5. Svoboda. Mnozí jistě k mým předchozím bodům namítají, že je přeci věcí každého, jaký obsah anarchismu dá, že přeci nemohu omezovat svobodu, která je pro anarchisty hodnotou nejdůležitější: každý, aby byl volný a nikdo nikoho neovládal. To je však podle mého mínění zcestná představa o svobodě. V tradičních společnostech, které jediné byly stabilní, svoboda nikdy neznamenal neomezenou volnost jednotlivce. Znamenala, že jednatel je členem samosprávného celku, v němž se podílí na rozhodování, jemuž je ovšem v jeho jednání podřízeno. Anarchistická definice svobody je spíše shodná s definicí (jakkoliv může být vzdálena praxe), kterou proklamují liberálové. Má-li být společnost stabilní, je nezbytné nejen, aby byla samosprávná (a v tomto smyslu svobodná), ale aby jakékoliv jednání jednotlivců bylo i ku prospěchu celku, v jiném případě je postupně podřívána jeho stabilita a tím i ohrožena svoboda v původním, antickém a jak věřím i pravém smyslu slova. Přirozenou součástí stabilních společností je i anarchisty znesvěcovaný řád (který se v malém projevuje v tom, že se věci vracejí na své místo). Hierarchie a respektování přirozených autorit. Např. Tak jako je zvrhlé, že se mohou promítat násilí plné filmy, protože to prokazatelně způsobuje nárůst násilných zločinů (a jen naše zcestná představa o svobodě brání tomu, aby byly zakázány), je zvrhlé, že kdokoliv může v anarchistických časopisech otisknout cokoli. Jen nezdravá a rozkládající se obec povolí to, co jí škodí. Některé věci musejí být tabu. Některé hodnoty nelze relativizovat.

6. Vztah k lidem. Z uvedeného vyplývá, že anarchistické hnutí ve svém celku působí jako chaotické a rozbředlé, za to velmi nesmiřitelné odmítnutí dnešního světa (v nejlepším případě jako generační vzpoura). Pozbývá tím možnosti jednat uceleně, často jednat vůbec. Ostatní lidé, byť jsou mu třeba i hodnotově blízcí na ně pohlížejí s nedůvěrou. I já. Naproti tomu Hnutí Duha ve svém plánu obnovy přirozených stavů snaží se jednat vlídně, pokud je to možné bez ztráty tváře, i s našimi oponenty, byť by byli proradní. Nic nám nebrání v tom, abychom spolupracovali se všemi, kteří tak či onak prospívají alespoň částí své činnosti v obnově přirozených stavů (vyvážené Přírodě, přívětivým mezilidským vztahům, obnově obce, slušnosti i jiným dobrým mravům), ať už se tito lidé rekrutují z řad umělců, církví, skautů, anarchistů, učitelů, lokálních politiků atd.“ (Patočka 1993: 12).

Patočkovy argumenty ostře zkritizoval tehdejší redaktor časopisu Autonomie a člen Anarchistické federace Arnošt Novák. K otázce násilí uvedl, že existují militantní ekologické skupiny i anarchopacifisté a dále, že např. sebeobraně násilí před fašistickými skinheady je nutné. Konstatoval, že část českých anarchistů se vyděluje z prvo-levého dělení. Novák souhlasil s tím, že

je třeba bojovat proti systému, který ničí přírodu. Nesouhlasil s Patočkovými výtkami, týkajícími se tradic a svobody, uznal však, že anarchismus by neměl být generační vzpourou. Vyjádřil i přání, aby mezi anarchistickým prostředím a Hnutím Duha nepanovala vzájemná nevraživost (Novák 1993: 13).

Později Patočka odůvodnil distanc Hnutí Duha od anarchistů následovně: „chtěli jsme spíše prostředí demokracie radikálně prohlubovat, nikoliv je nahradit prostředím anarchie; též z důvodů „kulturních“ – anarchistické skupiny a jejich počínání pro mnohé lidi v Duze neslo a dodnes nese pečeť generační vzpoury, která sice zašumí, ale vyprchá; a konečně z důvodů ryze praktických – kdyby anarchisté mnohem početnější než Duha začali ji považovat za jakýsi ekologický prapor svého hnutí, jistě by ji v něj dokázali proměnit“ (Patočka 1999).

[29] Tato skupina vznikla koncem roku 1993, přičemž její členskou základnu vytvořili především členové organizace Action for Animals (někteří byli ještě předtím od roku 1991 členy brněnské punkové a anarchoautonomní organizace Brněnská vrtule). Její hlavní aktivitou byly v letech 1994-1995, kdy vyvíjela činnost, především infostánky proti kožešnictvím (Lunchmeat 1995: 12). V této skupině se angažovali hlavně lidé, kteří později přešli do Nesehnutí (např. Milan Štefanec či Filip Fuchs). Je zajímavé, že jeden ze členů Skupiny za práva zvířat při Hnutí Duha, vystupující pod jménem Tarzan, označil přímé akce ve stylu ALF či Earth First! (přestože zpochybnil např. smysluplnost vypouštění zvířat, které ve volné přírodě zahynou) za opodstatněné a nutné, a to „vzhledem k závažnosti situace v oblasti vztahů (a z nich vyplývajících chování) člověka k ostatním tvorům“ (Tarzan 1994: 14).

[30] Např. v HC/anarchistickém zinu No compromise z roku 2000 byla v článku „Direct Action na Šumavě“ popisována blokáda stromů a přivazování se k nim v roce 1999 (cíle bylo zabránit těžbě, která byla odůvodňována ochranou před kůrovcem). Tuto blokádu iniciovalo Hnutí Duha, zúčastnili se jí však i lidé, kteří nebyli přímo jejími členy. Jeden z nich napsal: „Člověk s pocitem strašné beznaděje začíná přemýšlet o nejrůznějších věcech. Nejdřív například o tom, jak začít posílat nejrůznější anonymy nejrůznějším lidem, zvláště pak jednomu. S přibývajícím kilometry se brutalita myšlenek začíná přirostovat, nastupují telefonáty, nakonec se v hlavě začínají objevovat různé výjevy násilných činů a vražd. No nechme toho, je to jen fantazie... Už jsem alergický na prázdné fráze a hesla o radikálních akcích typu Earth First! od některých z nás, které vidím jen na koncertech. Prosím už ne. Samozřejmě, že jsem se v kruhu duháků o tomto zmínil, opodál totiž stála maringotka připravená pro dřevorubce, kde měli všechny potřebné věci, a vteřinové lepidlo jsem měl v kapse, ale to byl jen vtip, který nebyl moc akceptován. V žádném případě by se tím nic nevyřešilo, možná že by to Duha měla na triku a musela by to zaplatit. Ale dřevorubci by byli asi pěkně naštvaní, kdyby nešel otevřít zámek maringotky, co?“ (No compromise 2000: 5).

[31] Martin Ander byl v roce 1993 uváděn jako kontaktní osoba pro vyškovskou buňku připravované Anarchosyndikalistické iniciativy (Funk 1993). Tato organizace mj. uváděla: „Vyvrcholením našeho boje bude revoluce nutně podložená generální stávkou, při níž pracující vyvlastní výrobní prostředky a všechny podobné zdroje a zavedou samosprávnou, decentralizovanou společnost svobody (Anarchosyndikalistická iniciativa 1994: 6). Anderovo angažmá v ASI ale zřejmě nemělo dlouhého trvání. Byl i členem Action for Animals a vydavatelem zinu Zácpa. Ohledně přímých akcí a akceptace činnosti Animal Liberation Front či Earth First! v roce 1994 uvedl: „Přímé akce, pokud jsou dobře promyšlené a připravené, jsou myslím si, velice účinným a rychlým řešením dané, většinou neúnosné situace. Je třeba si ale uvědomit, že i přestože přímé akce jsou naší silnou zbraní, nedokážeme jimi řešit problémy zcela, můžeme jenom částečně zmírnit utrpení zvířat a přírody, páchané na nich člověkem. K opravdové změně vztahu nás lidí ke zvířatům a přírodě je třeba dělat i ty méně radikální akce („osvětové“). Tím jsem chtěl říci, že kdyby byli všichni jako A.L.F., dosáhli bychom toho asi tolik, jako kdyby byli všichni ve Slobodě Zvierat Košice. Jsou prostě problémy, které z větší části nelze řešit cestou přímých akcí jako např. vivisekce na školách, velkochovy, jatka a další. Stejně tak ale existují i u nás problémy, při nichž je vyjednávání s „nepřítelem“ slušně řečeno neúčinné. Teď mám zrovna na mysli především Velkou Pardubickou, ale týká se to taky vivisekce „pro vědecké účely“, nebo z těch ekologických problémů

třeba stavbu dálnic a z velké části i Temelínů a Mc Donaldů. Závěrem bych chtěl ještě podotknout, že pod pojmem přímá akce rozumím akci nenásilnou, tedy akci takovou, při které nedojde k násilí, které by způsobilo zranění či smrt jakémukoliv člověku nebo zvířeti. Takovému násilí totiž odporuje cíli, kterého chceme dosáhnout a naplňuje tak spíš úsloví o účelu sveticím prostředky, které s takovouto oblibou používají naši odpůrci“ (Ander 1994: 15).

[32] Jedním z těchto lidí byl Filip Fuchs, původně vůdčí postava výše zmíněných organizací Brněnská vrtule a Action for Animals. Dočasně působil i v Anarchistické federaci. Vydává zine Hluboká orba, ve kterém poskytnul poměrně rozsáhlý prostor informacím o Animal Liberation Front (Lunchmeat 1994: 11-13). Fuchs sám však násilné akce ve stylu ALF či Earth First odmítal a těm, kteří je realizovali vzkazoval, aby se jimi nikde nechlubili, protože to dělají pro zvířata a nikoliv pro zvýšení svojí popularity (Paradise 1996a: 19). Fuchs hrál i v hudební HC skupině Mrtvá budoucnost, která hrála píseň Unabomber. Nebyla však údajně myšlena jako propagace ekoteroristické činnosti. Její text zněl „Nevyhlášená válka o budoucnosti života na zemi/platí zabít nebo být zabit/Unabomber“ (Mrtvá budoucnost 1996). V dalším textu Koncentráky pro zvířata následovala po popisu mučení zvířat při vivisekci výzva „Vracejte jim rány zpět“ (Mrtvá budoucnost 1996).

[33] V časopise Děti Země Alternativa však byly i upoutávky na anarchistické tiskoviny (např. na revue ČSAF Existence). Čelný aktivista Miroslav Patrik se angažoval i v české Iniciativě na podporu EZLN, násilí na environmentálních akcích však důsledně odmítá. Odsoudil i „zbytečně brutální excesy některých skupin“ při zasedání MMF/SB v Praze v září 2000 (Patrik 2000: 1).

[34] V roce 2000 hrozil na brněnské pouliční slavnosti fyzický střet mezi anarchisty a trockisty vyvolaný ideologickými spory mezi těmito ultralevicovými proudy, ten však byl ihned utlumen organizátory s tím, že ventilace obdobných problémů na ekologické akci je nepatřičná.

[35] Ekologický právní servis, Hnutí Duha/Friends of the Earth vydali v roce 1997 i publikaci Martina Prokopa „Právní rádce do přímé akce“. V ní se mj. v kapitole „Jsme opravdu ekoteroristé?“ hlásí k občanské neposlušnosti u akcí, které by „měly být poslední možností, jak určitému činu zabránit nebo jak na určitý problém upozornit“, avšak důsledně odmítá násilí. Přímou akci chápe nenásilně (i když připouští drobné majetkové škody) . Uvádí její následující znaky:

– Je prováděna zásadně veřejně, a její pořadatelé nesou za její průběh a následky politickou a právní odpovědnost. To samozřejmě neznamená, že musí být předem veřejně svolána, nesmí však být anonymní.

– Principiálně nesmí být užito násilí ani proti lidem, ani proti majetku. Je možno způsobit zanedbatelnou škodu tam, kde je to nevyhnutelně nutné pro zdárný průběh přímé akce (např. použít povalující se dřevo stavební materiál ke stavbě zátarasu, strhnout drátěné pletivo, aby bylo možno proniknout na pozemek). Bezdůvodné ničení věcí je však obyčejné vandalství, nedůstojné účastníka přímé akce.

– Přímé akce jsou nelegální, resp. jsou krajním prostředkem tam, kde jsou vyčerpány prostředky legální, ale přestože překračuje meze zákona a jejich účastníci se zpravidla dopouštějí přestupku podle z č. 200/90 o přestupcích, resp. překračují meze zákona č. 84/1990 Sb. „o právu shromažďovacím“, nesmí naplňovat skutkovou podstatu jakéhokoliv trestného činu (Prokop 1997: 7).

Naproti tomu ekoterorismus vymezuje Prokop následovně:

– Může být i anonymní.

– Užívá násilí, a to jak proti lidem, tak proti majetku, způsobuje zbytečné hmotné škody.

– Ekoteroristickým činem je naplněna skutková podstata trestného činu, zejména trestných činů obecně nebezpečných (obecné ohrožení, trestných činů hrubě narušujících občanské soužití) (Prokop 1997: 7).

[36] V ČR existuje marginální ultrapravicová Nacionálně-ekologická unie (Mareš 2003: 348), problematiku ochrany přírody tematizovala i řada dalších krajně pravicových organizací (např. sdružení Vlast jí věnovalo i celé číslo svého časopisu z roku 2000) (Štěchovský 2004).

[37] Později bylo některé prvky propojení náboženství a ekologie možné nalézt v marginální Straně přírodního zákona, která se inspirovala Transcendentální meditací, jejímž iniciátorem byl jogin Maharishi Mahesh Yogi (mj. vyzvala vládu, aby vycvičila a permanentně zaměstnala 7000 osob jako Jogické letce a touto jednotkou zaručila ochranu míru v ČR) (Koubek 1998) či v některých pohanských kultech. Jednalo se o nenásilné praktiky.

[38] Některé z těchto organizací se pokusilo v roce 1992 zapojit do celostátní sítě České anarchistické sdružení, avšak ty se spíše začlenily do nově vzniklé Anarchistické federace (Bastl 2001: 27-29).

[39] To se dokonce hlásilo k hlubinné ekologii. Nehlásalo však násilí (Alternativní sdružení T.Ř.E.S.K. 1994).

[40] V rámci straight edge existuje několik podskupin (hard line, nonviolence apod.) a je propojeno s řadou dalších subkultur a hudebně-sociálních stylů. V celosvětovém rámci existují mj. straight edge crusteři, straight edge hardline skinheadi (nepolitičtí i ultrapravicoví), straightedge metalisti (death metalisti), straight edge grindcoristi, straight edge hardcoristi (hatecoristi), straight edge punkeři, straight edge skejťáci). Politicky je hnutí straight edge je vázáno v různém kontextu vázáno na demokratickou levici i pravici, anarchismus, komunismus, nacismus (i hnutí white power) nebo se profiluje jako apolitické (Štěchovský 2004c). Znakem stoupenců straight edge je černé znamení X na hřbetu ruky (Daly, Wice 1999: 333).

V ČR je řada apolitických skupin a jednotlivců. Levicová vazba typická např. pro aktivistu několika krajně levicových organizací Pavla Houdka z Chocně, který se však mj. distancoval od toho, aby jím založená Anarchopunková federace byla považována za „straight edge ligu“ (Anarchopunková federace 1997). Naproti tomu ovšem na českém území existuje i hard line straight edge skinhead Radim J. Štěchovský z Hradce Králové, který se hlásí k demokratické pravici. V severočeské hudební straight edge skupině Start To Think hrál v 90. letech i SHARP Straight Edge skinhead Hynek Bareš z Mostu (ten ovšem připouštěl, že občas pije pivo)(Paradise 1996b: 31). Další hudební skupiny (apolitické či levicové), které se hlásily či hlásí k straight edge, byly např. 99 Sugar Shots, Abstinencia (dříve Free X Town), Balaclava, Delusion, Dusander, No Reason, Screaming For A Change, Short Fuse, Stenmark, Thema Eleven (Thema 11), Underfire, Voice Inside. (Štěchovský 2004b). Straight edge v ČR není militantní a neslouží jako „dohlížecí milice“ v rámci HC/punk scény (alespoň v oblasti veganství, určité přímé akce však byly realizovány proti drogám), jako je tomu např. v některých lokalitách v USA. Ve vztahu k ekoterorismu v ČR je zajímavé, že v HC/Punk zinu Svobodná duše z Českého Krumlova, který propaguje straight edge, byly obsaženy pozdravy Animal Liberation Front a Earth First (chybně napsáno jako „Fisth“) (Svobodná duše 2003: 1).

[41] Veganismus připouští pouze konzumaci rostlinné stravy a vyhýbání se jakýmkoliv živočišným produktům, tj. např. vejším, mléku, máslu apod. (tyto potraviny mohou jíst vegetariáni) (Daly, Wice 1999: 358).

[42] V této souvislosti je ovšem zajímavé připomenout, že v prohlášení Revoluční partyzánské autonomie, což byl v roce 1992 nerealizovaný pokus o český ultralevicový terorismus (Bastl 2001: 23-24), se již ve druhém odstavci uvádělo: „jsme zoufalí z katastroficky se zhoršujícího stavu životního prostředí a přírody jako takové. Jsme zoufalí z toho, že lidé se stále nepoučili a chovají se stále barbarsky ke všem bezbranným zvířatům s nimiž jsou ve styku (např. zabíjení pro maso, kůži, potěšení, zbytečné vivisekce a podobně)(Revoluční partyzánská autonomie 1992: 10).

[43] ČSAF např. v roce 1999 vydala téměř stostránkovou brožuru „Globalizace a příroda. Vliv ekologické globalizace na životní prostředí“ (Československá anarchistická federace 1999). Vztah anarchismu a ekologie byl i hlavním tématem revue ČSAF Existence č. 9 z podzimu 2001, které

vyznělo ve prospěch ekoanarchismu a sociální ekologie. Dále např. Anarchistický nakladatelský kolektiv Subverze vydal v roce 2003 brožuru Janet Biehl Pozvání do sociální ekologie (Biehl 2003). Ekoanarchismus se částečně projevuje i v ideovém zázemí českých poboček organizací Food not Bombs (Bastl 2001: 71) či Reclaim the streets/Ulice Lidem.

[44] Nejvýznamnější ekoanarchistickou organizací je zřejmě distribuční seskupení kolem Rostislava Siksty s názvem Zelená distribuce ze Dvora Králové nad Labem, v jehož rámci je vydáván i časopis Zelený provazníček. V něm byly mj. uveřejněny i nekomentované informace či zobrazení se vztahem k ekoterorismu (Štěchovský 2004a, Zelený provazníček 2000?: 12). Jinak jsou však distribuovány materiály jako Manuál zvířecích práv od Davida Cowles-Hamara, brožurky o veganství apod.

[45] Z poslední doby je možné zmínit např. informace o procesu se švýcarským ekoteroristou Marco Camenischem (Rosák 2004).

[46] Např. na demonstraci proti provozovně Mc Donalds (tato nadnárodní firma je častým terčem ultralevice i militantních environmentalistů, protože údajně ničí přírodu ve třetím světě a způsobuje nadměrné zabíjení zvířat) v Brně dne 26. července 1994 byly částí demonstrantů rozbity její výlohy (Radek 1994).

[47] Při této blokádě, kterou organizovala Skupina za práva zvířat při Hnutí Duha a která byla součástí celostátních akcí proti Shellu, došlo ze strany přítomných anarchistů k pomalování zařízení čerpací stanice (tj. k poškození majetku) a údajně ke způsobení škody 50 000 Kč (Alice 1997: 6). Celá akce byla jedním z hlavních důvodů „protianarchistického“ postupu vedení Hnutí Duha v následujícím období, které vedlo k odštěpení Nesehnutí.

[48] Název byl zvolen symbolicky, protože stejné jméno měla v roce 1876 skupina mladých stoupenců Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (Královské společnosti pro prevenci týrání zvířat), založené v roce 1824 (Monaghan 2000). Její aktivity však byly výhradně nenásilné, a to i ve vztahu k majetku.

[49] Přestože je snahou ALF zajistit další přežití osvobozených zvířat, ať již v přírodě nebo v náhradních domovech, několikrát došlo k jejich úhynu.

[50] V některých zemích (především v osmdesátých letech ve Velké Británii) vzniklo i tiskové středisko ALF (Animal Liberation Front Press Office). Jeho vůdčí aktivista však byl zatčen a odsouzen, což ukazuje na značnou rizikovost existence takové složky ALF.

[51] Pokud některý vězeň zemře, jako např. Barry Horne ve Velké Británii na následky hladovky v roce 2001, je stoupenci ALF heroizován (Animal Liberation Front 2001).

[52] Přes různé spekulace se však nikdy neprokázalo, že by ALF fungovala jako teroristické křídlo PETA. Dalšími spřízněnými skupinami ALF byly či jsou Earth Liberation Front (která vznikla částečně na bázi ALF), Earth First!, Friends of Wolves apod. (Murray, Ward 1996: 544).

[53] Později se transformovala do Informačního bulletinu Nadace Animal S.O.S. Je zajímavé, že Bergmann sám se za anarchistu nepovažoval, i když tvrdil, že s ním má „shodné ideály“ (Polák 1993b: 16).

[54] Ne každý pokácený posed je ovšem výsledkem činnosti ALF, protože tato činnost byla zvláště ve druhé polovině devadesátých let poměrně populární mezi ultralevicovou mládeží a páchaly ji i malé nepojmenované skupinky i jednotlivci (často se nejednalo ani o vegany ani o vegetariány, kteří by tudíž ani neměli mít nárok na označení ALF).

[55] Několikrát byly podpáleny přepravky s masem a poškozeny zámky řeznictví. Pachatelé těchto činů odmítali být považováni za teroristy, protože z jejich pohledu poškozovali věci, které nemají cit (Mazel 1998: 183).

[56] Na Brněnsku byly rozbity výlohy, poleptány kožešiny a zalepeny zámky několika kožešnictví .

[57] V Brně vnikli aktivisté ALF v roce 1996 do cirkusu JO-JO, posprejovali zde maringotky a rozřezali jim pneumatiky a zdemolovali jedno auto. Z brněnské ZOO vypustili několik ptáků (především sov, které se podle nich byly schopné adaptovat životě v přírodě) (jmu 1997: 5).

[58] Důkazem může být i CD brněnské hudební skupiny Tisíc let od ráje, která v bookletu svého stejnojmenného CD z roku 1999 věnovala téměř polovinu prostoru fotografiím z přímé osvobozovací akce a na závěr poděkovala „Animal Liberation Front, Earth First! and all ecoterrorist group“ (Tisíc let od ráje 1999). Sympatie pro ALF vyjadřoval frontman skupiny Jan Müller (mj. úspěšný kick-boxer) i později a např. uvedl: „Myslím, že záleží na každém člověku, do jaké míry je ochotný riskovat a jestli zvládne nést případné následky (pokud by byl zatčen). Hodně důležité je spolupracovat v těchto věcech jen s lidmi, kterým stoprocentně věříš a kteří mají jasno, proč se do ekoterorismu pouští“ (Doom's Day 2003: 19).

Dále např. česká punk rocková skupina Aqva Silentia z Ostravy v bookletu demokazety Úděl Kassandry z roku 1998 vyjadřuje podporu skupiny organizaci ALF, ale rovněž i organizacím Hnutí DUHA, Svoboda zvířat, Za matku Zemi a Děti Země (Štěchovský 2004a).

[59] Informace o rozbití řeznictví byla doplněna i radou: „Používejte žulové dlažební kostky, kameny z méně pevných materiálů se o výlohu často roztříští“ (Země především 2002).

[60] Je zajímavé, že již předtím se na několika internetových stránkách (např. czechcore.cz, od ně je převzala i Československá anarchistické federace apod.) objevilo jiné prohlášení ALF k této akci. Později je však údajně „pravá ALF“ označila za klamné a pouze částečně pravdivé (byl v něm prý nadsazen počet zcizených počítačů, chybně uvedena jména vivisektorů, kteří již nepracují ve firmě a lživě informováno o osvobození zvířat).

[61] Organizace Different Life byla založena v roce 1993 v Roudnici nad Labem a postupně získala základnu i v dalších městech ČR. Vůdčí osobností je Aleš Jirmus. Organizace se zaměřila především na lidská práva, na práva zvířat (tato činnosti ji nejvíce zviditelnila) a na ochranu životního prostředí. Podle svých materiálů se řídí principy nenásilí a neomezování svobody myšlení a konání (Different Life 2001a: 28), na druhou stranu se však nebránilo spolupráci s anarchisty a autonomy v rámci militantních a přímých akcí k obraně proti rasismu a k ochraně zvířat (Mazel 1998: 191). Ve svých tiskovinách poskytovala prostor ALF a nabízela v nich i propagační materiály s motivy ALF a Earth First! (Different Life 2001b, Štěchovský 2004a). Na svých internetových stránkách má umístěno několik materiálů české ALF, i když zde rovněž uvádí: „Different Life nedělal, nedělá a ani nebude dělat akce typu ALF, ale dokáže pochopit činy lidí, kteří toto z pocitu neuspokojivého stavu práv zvířat dělají“ (Different Life 2003).

[62] Svoboda zvířat vznikla v roce 1993 a od té doby realizovala řadu nenásilných akcí. Hlavním cílem je zabránit krutostem páchaným na zvířatech. Částečně se Svoboda zvířat obracela k pohanským náboženstvím a starým indiánským filozofiím o matce zemi (Mazel 1998: 184). I Svoboda zvířat údajně nedělala a nedělá akce jako ALF, ale podle svého vyjádření dokáže pochopit lidi, kteří je dělají (Svoboda zvířat 2003). Ve svých materiálech poskytla prostor mj. Zpravodaji Animal Liberation Front v ČR (Svoboda zvířat 2002b: 18).

[63] Ochránci hospodářských zvířat se vydělili v roce 1999 z české sekce VgT ČR. Sdružují lidi různé ideové orientace. Prezidentkou je Michaela Frei. Realizují rozsáhlou osvětovou činnost, podíleli se však i na blokadě transportu se živými zvířaty v Chotěbuzi. Na svých internetových stránkách sice zveřejnili informace o ALF, avšak odmítli, aby byli OHZ s touto organizací jakkoliv dávání do souvislosti. Člen OHZ v Cabaret Voltaire Zine však na otázku, jak se staví k akcím ALF a zda jsou tyto akce ospravedlnitelné, uvedl: „Pokud někdo ví, co se děje v chlévu, laboratoři, na kožešinové farmě nebo na jatkách etc. A odsuzuje ALF, pak neví, co se vlastně děje v těch chlévech, laboratořích, na kožešinových farmách nebo na jatkách etc. Ohz žádné akce tohoto typu nedělá ani nepropaguje. Jsme veřejně známi/é a tomu odpovídají i naše aktivity, ale při vši bídě, kterou známe z bezprostřední blízkosti, určitě lépe než mnozí/hé kolem nás, copak můžeme říci, že akce ALF jsou neospravedlnitelné? To bychom se museli/y propadnout hanbou“ (Cabaret Voltaire Zine 2004b: 37).

[64] Některé prameny kladou však její vznik do roku 1980, případně i do roku 1981 (Kushner 2003: 111).

[65] O vhodnosti této metody se však začalo debatovat v rámci EF! v roce 1987, když jedenáctipalcový hřeb vážně zranil třidvacetiletého dřevorubce George Andersona. Tato událost zpochybnila nenásilnost činnosti EF!

[66] Podle vlastních informací tvoří EF! různí lidé – od veganských ochránců zvířat až po průvodce lovců v divočině, od uživatelů francouzáků až po důsledné následovníky Gándího, od zálesácké chátory pijící whisky až po hloubavé filozofy, od misantropů po humanisty (Earth First! 1999a: 1).

[67] Forman uvedl, že monkeywrenching je:

- nenásilný,
- neorganizovaný,
- individuální,
- cílený,
- včasný,
- rozptýlený,
- rozličný,
- zábavný,
- nerevoluční,
- jednoduchý (Foreman 1987: 14-15).

[68] Členové EF dokonce prováděli rituální tance, oslavující mezidruhovou a meziplanetární jednotu, případně prováděli rituály, při nichž symbolicky zastavovali stroje (Tylor 1993: 17).

[69] Tato skupina, pojmenovaná sarkasticky po konzervativním kalifornském republikánském guvernérovi Evanu Mechamovi, se poprvé představila v roce 1987 masivními sabotážními akcemi proti lyžařským vlečkům v Fairfiledu a v Flagstaffu v Arizoně (jedním z hlavních důvodů bylo i umístění na posvátné půdě indiánských kmenů Navajo a Hopi). V roce 1988 tyto akce pokračovaly a navíc došlo k poškození elektrického vedení u uranových dolů blízko Grand Canyonu (rovněž na posvátné indiánské půdě). V roce 1988 se do skupiny infiltroval agent FBI Michael Fain (Kushner 2003: 125). Zjistil, že skupina připravuje útoky proti elektrickému vedení jaderných elektráren Palo Verde v Arizoně a Diabolo Canyon v Kalifornii a proti výrobě jaderných zbraní v Rocky Flats v Coloradu (Laqueur 2001: 203). Čleové EMETIC byli pozatýkáni (včetně Foremana) a později odsouzeni.

[70] Ve Velké Británii vznikla pobočka EF! v dubnu 1991 z nespokojenců s údajně příliš umírněným postupem zdejšího tradičního environmentálního hnutí (Seel 1997: 172). Řada aktivistů však brzy opustila i EF! a v roce 1992 založila s odpadlíky od ALF militantnější skupinu Earth Libertion Front (Kushner 2003: 112).

[71] V tomto prostředí byl (zvláště v Praze) šířen koncem devadesátých let a v prvních letech nového tisíciletí i originální anglický Manuál přímé akce EF! z roku 1997 (Earth First! 1997). Byly z něj pořizovány i překlady.

[72] Je zajímavé, že jeden z vůdčích členů EF! v ČR, anarchista a squatter Slavomír Tesárek uvedl, že kromě anarchismu je mu blízký i buddhismus (Seshit 2000: 18).

[73] Radikální ekologické hnutí Chraniteli Radugi vznikalo v Sovětském svazu v letech 1988-1990 při různých masových akcích na ochranu životního prostředí, zvláště v Povolží (Chraniteli Radugi 2000). Realizovalo řadu přímých akcí, podle dostupných informací však byly nenásilného charakteru a neničily majetek. Proto není tato organizace řazena mezi násilné a ekoteroristické.

Pobočky organizace existují v několika ruských městech, v Bělorusku, na Ukrajině, ve Finsku a v České republice. V Praze se skupina Rainbow Keepers/Proti proudu fakticky provázala s EF! prostřednictvím osoby Slavomíra Tesárka, který byl v obou seskupeních aktivní. Po akci policie proti street party v Praze a zadržení jejích účastníků vyjádřili v Moskvě ruští „Ochránci duhy“ „solidaritu s českými soudruhy“ (Chraniteli Radugi 1998). Rainbow Keepers/Proti proudu s vůdčí osobností Slavomírem Tesárkem se označili i za organizátory street party v Praze 18. června 1999, která však byla pozdě nahlášena a byla zakázána. Impulsem k jejímu uspořádání byly údajně policejní informace o tom, že se v Praze má konat street party, kterou ovšem nikdo neorganizoval (tento den de konaly celosvětové protesty, Praha ovšem měla street Party již týden před tím, protože na ni měli dorazit indiští radikálové; ti však údajně nedostali víza). Aby státní složky nebyly „zklamány“, narychlo byla svolána skutečná street party (Majer 1999), na níž dorazilo několik set osob.

[74] Např. podle protiextremistického aktivisty Radima J. Štěchovského se leták s anglickým heslem a logem EF! v roce 2002 objevil na dveřích jednoho pokoje vysokoškolských kolejí v Hradci Králové. Údajně jej tam umístil Tomáš Eichler z Trutnova, člen Nesehnutí Trutnov a komunálních levicových aktivit Studenti proti válce Hradec Králové a Studenti pro mír Hradec Králové (Štěchovský 2004a).

[75] Tímto způsobem se někdy „bavili“ při různých pobytech na venkově a v přírodě i jednotlivci z anarchoautonomní scény, protože posedy jsou snadno dosažitelnými a z hlediska možnosti dopadení relativně bezpečnými cíli a myslivci mají „ve scéně“ velmi špatnou pověst pro svůj údajně „buransko-primitivní“ a „zpátečnický“ charakter.

[76] V tiskovině ACV vyvolal diskusi článek o tom, že boj za práva zvířat musí být primárně bojem „antikapitalistickým a protistátním, protože je to právě stát a kapitalismus, kdo je hlavním zdrojem zvířecího utrpení a vykořisťování“ (L.B. 2002: 20).

[77] V tomto zinu byla v roce 2004 v článku „Ochrana života není terorismus“ propagována činnost ALF a celý článek byl zakončen výzvou „Je čas jednat“ (X.Y. 2004: 12).

[78] Např. pracovník Státního úřadu pro jadernou bezpečnost Karel Klouda označil za ekoterorismus protest environmentalistů před tímto úřadem, při němž protestující využili i sirény a připoutali se k budově úřadu (Remešová, Horešovská 2000).

[79] Do jisté souvislosti s terorismem dal snahu zabránit legálními prostředky stavbě závodu Nemark na Mostecku i tehdejší předseda vlády Miloš Zeman (Švehla 2002). Člen Rady města Zlína Zdeněk Blažek za ekologický terorismus označil snahu zabránit legálními prostředky rozšíření komunikace mezi Zlínem a Otrokovicemi (Děti Země 2002).

[80] Typicky např. Pavel Jelínek na motoristickém serveru motormix.cz v roce 2002 napsal: „Ekologové, či spíše ekoteroristé, začali v Liberci a Českém Dubu sbírat podpisy pod petici proti konání mezinárodní šestidenní motocyklové soutěže Enduro 2002 na Jablonecku a Liberecku“ (Jelínek 2002).

[81] Do jisté míry se tímto pojetím řídil dokonce Krajský soud v Plzni, který zamítl v roce 2000 žalobu environmentalistů Stanislava Mirvalda, Jana Kellera, Jindřicha Petrlíka a Jana Beránka proti bývalému plzeňskému radnímu Marcelu Hájkovi. Žádali na něm omluvu za to, že je označil za ekoteroristy, protože koupili pozemky na trase připravovaného dálničního obchvatu Plzně a nechotou je prodat fakticky blokovali jeho výstavbu. Soud však konstatoval, že plzeňská veřejnost vnímá jako ekoteroristu každého, kdo přispěl k oddálení dostavby obchvatu, a že politik může na společenské problémy upozorňovat i ostřejšími výrazy (Děti Země 2000).

[82] Např. redaktor vydavatelství Mladá fronta Zdeněk Švácha napsal: „V politickém smyslu je však ekologie zneužívána řadou hnutí s proticivilizačními cíli. Metody těchto hnutí jsou sice většinou nekrvavé, ale již ne vždy. A jejich brutalita roste... Možná je to skutečně nějaká měkká forma bolševismu“ (Švácha 2004: A7).

[83] Jedním z nejznámějších sporných vyjádření je v tomto směru věta policejního protixtremistického specialisty Rudolfa Zemana na mezinárodním sympoziu „Policie v boji proti rasismu a xenofobii“ v roce 2000 (která dokonce získala od environmentalistů negativní ocenění Perla Roku): „Radikální ekologové jsou problémem vzhledem k tomu, že hesla, která propagují jsou většinou pravdivá a mají podporu veřejnosti, ale i policistů (Zeman 2000: 22).

[84] Např. politolog Michal Mazel v práci, která vznikla na základě grantu ministerstva vnitra reg. č. 1996/1997/005 o Hnutí DUHA sice konstatoval, že má nenásilný charakter a že názory této organizace by neměly být v relevantní politické diskusi a priori odmítány, současně ovšem na základě článku Jakuba Patočky „Budoucnost nepatří politickým stranám“ z Poslední generace 5/1996 konstatoval, že Hnutí DUHA odmítá zastupitelskou demokracii a politické strany (Mazel 1998: 188). Toto konstatování na základě textu jednoho autora ovšem nelze vztáhnout na celé Hnutí DUHA (a to i v polovině devadesátých let) a zvláště pak na jeho současnou činnost, kdy se různými způsoby zapojuje do činnosti zastupitelské demokracie, kterou uznává. Řada jeho bývalých i současných členů se zapojila i do stranické a státně-administrativní politické činnosti.

[85] V podstatě byly pouze zmiňovány účast členů Nezávislého sociálně ekologického hnutí na akcích Československé anarchistické federace a údajné působení EF! v rámci ČSAF v roce 1999 (Ministerstvo vnitra České republiky 2000: 16), činnost INPEG, Ekologicko-právního servisu a EF! při protestech proti SB/MMF v Praze v září 2000 (Ministerstvo vnitra České republiky 2001: 35) a podíl EF! a Ulice lidem na přípravách protestu proti zasedání NATO (Ministerstvo vnitra České republiky 2002: 48).

Bibliografie

Prameny

A-Kontra (1993): Animal Liberation Front, roč. 3, č. 2-3, p. 7,

Abbey, Edward (2000): The Monkey Wrench Gang. New York: Perennial Classics.

Action Against Animals Holocaust (2004a): Action Against Animal Holocaust. Cabaret Voltaire Zine, č. 23, p. 30.

Action Against Animals Holocaust (2004a): Úvodníček, č. 24, p. 30.

Alternativní sdružení T.Ř.E.S.K. (1994): Alternativní sdružení T.Ř.E.S.K. A—Kontra, roč. IV, č. 3-4, p. 18.

Anarchopunková federace (2000): Proč APF? Svobodná volba, č. 5, p. 6.

Anarchosyndikalistická iniciativa (1994): Co chce A.S.I.? Sabotáž, č. 1, p. 6.

Ander, Martin (1994): Co si myslíš o přímých akcích v boji za práva zvířat a ekologii? Např. činnost A.L.F., Earth First atd.? Hluboká orba, č. 4, p. 15.

Animal Liberation Front (2001): Zpravodaj č. 1. Animal Liberation Front v ČR (zkopírovaná elektronická verze).

Animal Liberation Front (2002a): Animal Liberation Front – Front za oslobodenie zvierat – Manuál (propagační materiál), b.m., b.n.

Animal Liberation Front (2002b): Směrnice A.L.F. (leták).

Animal Liberation Front (2002c): Základní informace o Animal Liberation Front (leták).

Animal Liberation Front (2003): Direct Action CZ. Dostupné z <http://www.alf.angelcities.com> [staženo 22. srpna 2003]

Animal Peace (1992ú): Animal Peace Report.

Animal S.O.S. (1990): Animal Liberation Front. Animal S.O.S., č. 1, p. 22.

- Alice (1997): Opět SHELL – Brno 9. 11. Svobodná mysl, č. 9, p. 6.
- Beránek, Honza (1997): Nonviolence in Temelin – the common strategy. Temelin Action Handbook, b.m., b.n., pp. 7-8.
- Bergámo (1998): S hlavou v ekologickém písku. Nevládání ekologická sdružení na street party nechodí. Konfrontace, č. 3, p. 5.
- Biehl, Janet (2003): Pozvání do sociální ekologie. Praha: Subverze – anarchistický nakladatelský kolektiv.
- Cabaret Voltaire Zine (2004a): Boj pokračuje! Cabaret Voltaire Zine, č. 24, p. 26.
- Cabaret Voltaire Zine (2004b): „Ochrana a obrana zvířat nekončí v kuchyni“. Rozhovor s organizací Ochránci hospodářských zvířat – ohz. Cabaret Voltaire Zine, č. 23, pp. 33-37.
- Center for the Defence of Free Enterprise (2003): New Ecoterrorism Manifesto. Dostupné z http://www.cdfc.org/ecoterror_manifesto.htm [staženo 27. dubna 2004].
- Cihlářová, Ivana (1992): Založena Nadace Animal S.O.S. na ochranu zvířecích práv. Česká tisková kancelář (archiv).
- Cowles-Hamar, David (1998?): Manuál zvířecích práv. Dvůr Králové nad Labem: Zelená distribuce.
- Česká tisková kancelář (1998): Od pražské demonstrace se distancují další ekologické iniciativy (Archiv ČTK).
- Československá anarchistická federace (1999): Globalizace a příroda. Vliv ekonomické globalizace na životní prostředí. Brno: Nakladatelství ČSAF.
- Da Muslim (2004): Dva sloupky v jednom zinu? Call 4 Justice, č. 1, p. 5.
- Deník Mostecka (2003): Letáky nejsou vítány. Deník Mostecka 20. srpna 2003. Dostupné z <http://www.denikmostecka.cz>
- Děti Země (2000): Krajský soud v Plzni: všichni jsou ekoteroristé! Dostupné z http://archivdz.wz.cz/tisk/pl_soud_00.htm
- Děti Země (2002): I Zlín má svého žhavého kandidáta na Zelenou perlu. Britské listy 26. března. Dostupné z <http://www.blisty.cz/2002/3/26/art10190.html>.
- Different Life (2001a): Different Life. Globál, č. 3, p. 28.
- Different Life (2001b): Katalog Jaro 2001. Globál, č. 3, p. 28.
- Different Life (2003): Animal Liberation Front. Dostupné z <http://www.differentlife.cz/alf.htm> [staženo 14. července 2004]
- Doom's Day (2003): Questionnaire about animals (and people). Doom's Day, č. 5, pp. 13-23.
- Earth First! (1997): Direct Action Manual. Eugene: Dam Collective.
- Earth First! (1999a): A proč? Earth First! žurnál, č. 1, p. 1.
- Earth First! (1999b): Earth First! radí. Earth First! žurnál, č. 1, pp. 5-6..
- Earth First! (1999c): Rozhovor. Earth First! žurnál, č. 1, pp. 7-9.
- Earth First! (2001a): Jak dál? Earth First! Action Update, č. 6, pp. 3-4.
- Earth First! (2001b): Otázky ne/užitečnosti, záludnosti a efektu (ještě jednou o ne/násilí). Earth First! Action Update, č. 6, pp. 20-25.
- Federal Bureau of Investigation (2004): Statement of John E. Lewis Deputy Assistant Director Counterterrorism Division Federal Bureau of Investigation before the Senate Judiciary Committee. Dostupné z <http://www.fbi.gov/congress/congress04/lewis051804.htm> [staženo 12. června 2004].

- Foreman, Dave (1987): Ecodefence: A Field Guide to Monkeywrenching. Tucson: A Ned Ludd Book. Dostupné z http://www.geocities.com/radical_propaganda/files/Ecodefence_A_Field_Guide_To_Monkeywrenching [staženo 26. července 2004]
- Fuchs, Filip (2003): Kytary a řev aneb co bylo za zdi. Punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989. B. m.: Insane Society, Hluboká orba records, Papagájův hlasatel records.
- Funk, Andej (1993): Zpráva pro anarchosyndikalisty. A-Kontra, roč. 4, č. 4-6, p. 30.
- Greenpeace (2001): Atomové testy. Greenpeace Magazín, podzim (bez ročníku, nečíslováno), s. 6.
- Greenpeace (2002): Vyjádření pro média k útoku na pokusné pole firmy Monsanto s geneticky manipulovanou kukuřicí. Dostupné z <http://www.greenpeace.cz/release/02/020709.htm> [staženo 14. července 2004]
- Chranitěli Radugi (1998): Stolknovenie ekoanarchistov s policiej v Prage. Dostupné z <http://rk.narod.ru/praha.htm> [staženo 12. září 2003]
- Chranitěli Radugi (2000): „Chraniteli Radugi“ 10 let borby. Dostupné z <http://rk.narod.ru/rk.htm> [staženo 12. září 2003]
- Iniciativa proti ekonomické globalizaci (2000): Základní stanovisko k pražskému zasedání Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Earth First! Action Update, zvláštní vydání k zasedání MMF a SB – Praha 2000, p. 2-3.
- Jelínek, Pavel (2002): Ekoteroristé opět proti Šestidenní na Liberecku. Zpátky na stromy! Dostupné z <http://www.motormix.cz> [staženo 15. července 2004].
- jmu (1997): ALF má v Brně velké zázemí. Autonom, č. 13, s. 5.
- Kladivová, Lenka (1992): Jatka v přímém přenosu. Animal S.O.S., č. 3, p. 20.
- Kohák, Erazim (1999): Po stopách ekoteroristů: čtyři kroky. Sedmá generace, roč. VIII, č. 2, dostupné z http://www.sedmagerace.cz/sg97_01/1999/2kohak.htm [staženo 9. července 2004].
- L.B. (2002): Hnutí za práva zvířat & antikapitalistický boj. Cabaret Voltaire zine, č. 19, pp. 19-20.
- Lunchmeat (1994): Animal Liberation Front. Hluboká orba, č. 4, p. 11-13.
- Lunchmeat (1995): Skupina za práva zvířat při Hnutí Duha. Vostnatej drát, č. 10, p. 12.
- Majer, Jiří (1999): Tesárek: Páteční Street Party se uskuteční i přes zákaz radnice. Archiv České tiskové kanceláře.
- Martin (1995): Heartline. Epidemie, roč. 3, č. 12, pp. 7-9.
- Ministerstvo vnitra České republiky (2000): Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 1999. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky.
- Ministerstvo vnitra České republiky (2001): Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2000. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky.
- Ministerstvo vnitra České republiky (2002): Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2001. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky.
- Ministerstvo vnitra České republiky (2004): Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2003. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky.
- Ministerstvo zemědělství České republiky (2002): Stanovisko ÚKOZ k činu Animal Liberation Front v Konárovicích. Dostupné z <http://www.mze.cz/attachments/ALF.htm> [staženo 14. července 2004].
- Mrtvá budoucnost (1996): Mrtvá budoucnost. Dostupné z <http://komunikace.wz.cz/mb.htm> [staženo 12. června 2002].

- No compromise (2000): Direct Action na Šumavě. No compromise, č. 2, pp. 3-5.
- Novák, Arnošt (1993): Hnutí Duha a anarchisté. Autonomie, č. 16, p. 13.
- Paradise (1996a): Filip Fuchs. Paradise, č. 8, pp. 16-20.
- Paradise (1996b): Skinheads. Paradise, č. 9, pp. 31-33.
- Patočka, Jakub (1993): Anarchisté a hnutí Duha. Autonomie, č. 16, p. 12.
- Patočka, Jakub (1995a): Konec „extrémistické“ kampaně. Poslední generace, IV. ročník, č. 9, p. 26.
- Patočka, Jakub (1995b): Svobodné slovo se omlouvá Hnutí DUHA. Poslední generace, IV. ročník, č. 2, pp. 26-27.
- Patočka, Jakub (1999): Duha deset let na cestě: lidé a křižovatky. Sedmá generace, roč VIII, č. 1, dostupné z http://www.sedmagenerace.cz/sg97_01/1999/10jakub.htm [staženo 9. července 2004].
- Patrik, Miroslav (2000): Zbytečné násilí. Kontrast. Č. 6, p. 1.
- PETA, ALF (1992): Animal S.O.S. zahajuje svou činnost. Proč nechceme McDonald. A-Kontra, roč. 2, č. 7, p. 5.
- Plesl, Jaroslav (1992): „To, co teď připravujeme, se bude podobat válce“. Respekt, roč. 3, č. 28, s. 8.
- Polák, Jakub (1993a): Na konci Duhy. Eko-horor o 3 dějstvích. A-Kontra. Roč. 4, č. 12-15, pp. 33-34.
- Polák, Jakub (1993b): Vždycky jsem byl punk a vždycky punk zůstanu. Rozhovor s Petrem Bergmanem. Nechci žít ve stádě ovcí. A-Kontra, roč. 3, č. 4-6, pp. 12-18.
- Prokop, Martin (1997): Právní rádce do přímé akce. B. m.: Ekologický právní servis, Hnutí DUHA/Friends of the Earth.
- Radek (1994): Brno 26. 7. 1994. Vostantej drát, č. 9, p. 9.
- Radikal (1986): Brokdorf. Radikal. Nr. 132, Teil 2, pp. 3-6.
- RedAkce (2000): Náš hlas je více než proroctvím. Hlas Země, roč. II, č. 1, pp. 1-2.
- Remešová, Soňa, Horešovská, Markéta (2003): Proti ekologům zasáhla policie, která demonstranty zadržela, 13. července. Archiv České tiskové kanceláře.
- Respekt (1992): Válka na všech frontách, roč. 3, č. 40, p. 5.
- Revoluční partyzánská autonomie (1992): Prohlášení č. 1. A-kontra, roč. 3, č. 10-13, s. 10.
- Rosák, Karel (2004): Ve Švýcarsku byl zahájen soudní proces s „předním ekoteroristou“. Zprávy Federace anarchistických skupin. Dostupné z <http://fsa.anarchismus.org/index.php?id=394> [staženo 24. května 2004].
- Seshit (2000): S. Tesárek. Seshit, č. 2, pp. 17-18.
- Stop Huntingdon Animal Cruelty (2001): Nowhere to hide HLS. Dostupné z <http://www.shac.net/aa/archives/01/011030d.html> [staženo 3. května 2004]
- Stop Huntingdon Animal Cruelty (2004): Czech Republic Targets. Dostupné z <http://www.shac.net/TARGETS/customers/country%20by%20country/czechrepublic.html> [staženo 3. května 2004]
- Suchánek, Radovan (1997): Kdo jsou to teroristé? Listy Strany zelených, roč. 3, č. 2, pp. 1.
- Svoboda zvířat (2002a): Aktuality. Svoboda zvířat, č. 1, p. 3.
- Svoboda zvířat (2002b): Svoboda zvířat, č. 1, p. 18.
- Svoboda zvířat (2003): Pozn. k Prohlášení Animal Liberation Front k akci proti firmě Biotest s. r. o.

- Dostupné z <http://www.svobodazvirat.cz/prohlasenialf.html> [staženo 12. srpna 2004].
- Svobodná duše (2003): Nepřestávej věřit, nepřestávej bojovat. Svobodná duše, č. 1, p. 1.
- Švácha, Zdeněk (2004): Spasí nás zelené apoštolství? MF Dnes, 22. ledna, p. A7.
- Švehla, Marek (2002): Teror přichází z Mostu. Respekt, roč. 13, č. 2, p. 5.
- Štechovský, Radim J. (2004a): Ekoteror v ČR. Hradec Králové. Nepublikovaný materiál.
- Štechovský, Radim J. (2004b): Hudební skupiny související se subkulturou straight edge na území státu Česká republika v 90. letech 20. století a prvních letech 21. století. Hradec Králové. Nepublikovaný materiál.
- Štechovský, Radim J. (2004c): Obecné rozčlenění subkultury straight edge. Hradec Králové. Nepublikovaný materiál.
- Štingl, Michal (1997): Ekoterorismus není náš program, Lidové noviny 23. června, p. 9.
- Tarzan (1994): Co si myslíš o přímých akcích v boji za práva zvířat a ekologii? Např. činnost A.L.F., Earth First atd.? Hluboká orba, č. 4, p. 14.
- Tisíc let do ráje (1999): Tisíc let do ráje. Brno: Shot Press (CD).
- Tylor, Bron (1993): Náboženství a politika Earth First! Poslední generace, roč. 2, č. 4, pp. 17-19.
- Unabomber (1997): Manifest. Olomouc: Votobia.
- Vereniging Milieu-Offensief (2004): Vereeniging Milieu-Offensief Verbijsterd. Dostupné z <http://www.vmw.demon.nl/reactie.html> [staženo 11. prosince 2002].
- Zelený provazníček (2000?): Svobodu bojovníkům Země! Zelený provazníček, č. 9, pp. 12-13.
- Vokno (2003a): Animal Liberation Front, č. 28, pp. 111-114.
- Vokno (2003b) Animal S.O.S. Vokno, č. 28, pp. 96-101.
- X.Y. (2004): Ochrana života není terorismus. Cabaret Voltaire Zine, č. 24, p. 12.
- Zeman, Rudolf (2000): Role policie v boji proti rasismu a extremismu. In Tejchmanová, Ladislava, Holanová, Lenka, Vaněčková, Anděla (ed.): Mezinárodní symposium role policie v boji proti rasismu a xenofobii konané ve dnech 18.-22. října 1999 v Konferenčním centru zámku Štířín. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, pp. 15-24.
- Země především (1998): Local Street Party. Konfrontace, č. 3, pp. 4-5.
- Země především! (2002): Přímá akce. Bez kompromisů v obraně Matky země. Dostupné z http://www.ecn.cz/zemepredevším/archive/prima_akce/prima_akce.html [staženo 12. srpna 2004].

Literatura:

- Akademie věd České republiky (2001): Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Praha: Academia.
- Arnold, Ron (2001): From Radicalism to Terrorism. In Frontiers of Freedom Institute (eds.): Environmental Extremism and Eco-Terrorism: The Cost Imposed on Americans. Fairfax: Frontiers of Freedom Institute, pp. 19-21.
- Bastl, Martin (2001): Radikální levice v České republice. Devadesátá léta dvacátého století. Brno: Masarykova univerzita.
- Biehlová, Janet, Staudenmaier, Peter (1999): Ekofašismus. Poučení z německé zkušenosti. Olomouc: Votobia.
- Brezina, Ivan (1998): Zelené náboženství. Environmentalismus jako jeden z mnoha postmoderních pokusů o obnovu posvátnosti). Dingir.

- Canadian Security Intelligence Service (1992): Militant activism and the issue of animal rights. Commentary No. 21. Ottawa: CSIC, dostupné z http://www.csic-scrcs.gc.ca/eng/comment/com21_e.html [staženo 22. října 2002].
- Dalton, Russell J., Recchia, Steve, Rohrschneider, Robert (2003): The Environmental Movement and the Modes of Political Action. *Comparative Political Studies*, Vol. 36, No 7, pp. 743-771.
- Daly, Steven, Wice, Nataly (1999): alt.culture. Encyklopedie alternativní kultury. Brno: Books.
- Eidgenössisches Justiz- und Polizeidepartment (2001): Das Gewaltpotenzial in der Antiglobalisierungsbewegung. Bern: Eidgenössisches Justiz- und Polizeidepartment. Bundesamt für Polizei. Dienst für Analyse und Prävention.
- Elshtain, Jean Bethke (1995): Práva zvířat. In Miller, David (ed.): Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, Jota, pp. 390-391.
- Garfinkel, Simson L. (2003): Leaderless Resistance Comes of Age. ISP-211Final Paper.
- Heywood, Andrew (1994): Politické ideologie. Praha: Victoria Publishing.
- Hirschmann, Kai (2003): Terrorismus. Hamburg: Europäische Verlagsanstalt.
- Kohák, Erazim (2002): Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Koubek, Jiří (1998): Strana přírodního zákona. Dingir, roč. 1, č. 1. Dostupné z http://www.sekty.cz/dingir/1998_1/clanky/D1998_1_05.html [staženo 8. října 2001].
- Kreutz, Rüdiger (1989): Organisierte Gewalt in der Gesellschaft. Gruppierungen – Inhalte – Aussagen. Bonn: Studiengesellschaft für Zeitprobleme e. V.
- Kupchinsky, Roman (2004): Ecoterrorist and Militias. *Organized Crime and Terrorism Watch*. Vol 4, Nr. 5, dostupné z http://www.rferl.org/reports/corruptionwatch/2004/02/5_060204.asp [staženo 27. dubna 2004]
- Kushner, Harvey W. (2003): Encyclopedia of Terrorism. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Laqueur, Walter (1999): The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction. London: Phoenix Press.
- Laqueur, Walter (2003): Krieg dem Westen. Terrorismus im 21. Jahrhundert. München: Propyläen.
- Mareš, Miroslav (2003): Pravicový extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií.
- Mareš, Miroslav (2004a): Členství České republiky v NATO z hlediska hrozeb extremismu a terorismu. In Hloušek, Vít (eds.): Pět let v NATO. Brno: Masarykova univerzita (v tisku).
- Mareš, Miroslav (2004b): Protiteroristická politika Evropské unie. In Pitrová, Markéta (ed.): Rozšířená Evropě: předpoklady, důsledky, problémy. Sociální studia, roč. 1, č. 1, pp. 21-48.
- Mazel, Michal (1998): Oponenti systému. Přehled radikálních a extremistických organizací v České republice. In Fiala, Petr (ed.): Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp. 117-277.
- Miller, Joseph A., Miller Robert M. (2000): Eco-Terrorism & Eco-Extremism Against Agriculture. Chicago: Joseph A. Miller Book Distribution Center.
- Monaghan, Rachel (2000): Single-Issue Terrorism: A Neglected Phenomenon? *Studies in Conflict & Terrorism*. Vol. 23, Issue 4, pp. 255-266.
- Monaghan, Rachel (2001): Terrorism in the Name of Animal Rights. In Taylor, Maxwell, Horgan,

- John (eds.): The Future of Terrorism. London, Portland: Frank Cass, pp. 159-169.
- Moore, Patrick (1997): Hard Choices for the Environmentalist and the Mining Industry. Presentation to the Prospectors and Developers Association. The Leadership Quarterly, Vol. 5, Issue 3-4, pp. 246-252.
- Mudde, Cas (2003): Liberal Democracies and the Extremist Challenges of the Early 21st Century. Dostupné z <http://www.extremismus.com/texte/demo2.htm> [staženo 3. srpna 2004].
- Murray, John, Ward, Richard, H. (1996): Extremist Groups. An International Compilation of Terrorist Organisations, Violent Political Groups, and Issue-Oriented Militant Movements. Chicago: Office of International Criminal Justice. Chicago: Office of International Criminal Justice, The University of Illinois at Chicago.
- O'Connor, Tom (2004): Ecoterrorism. Braswell. Dostupné z <http://faculty.ncwc.edu/toconnor/429/429lect16.htm>
- Pečinka, Pavel (2002): Zelená zleva? Historie ekologických stran v Evropě. Praha: G + G.
- Pickell, William (2001): The High Costs of Recent Eco-Terrorist Attacks. In Frontiers of Freedom Institute (eds.): Environmental Extremism and Eco-Terrorism: The Cost Imposed on Americans. Fairfax: Frontiers of Freedom Institute, pp. 33-35.
- Porritt, Jonathon (1987): Seeing Green. The Politics of Ecology Explained. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Predelli, Line, Nyhagen (1995): Ideological Conflict in the Radical Environmental Group Earth First! Environmental Politics, Vol. 4, Nr. 1, pp. 123-129.
- Sabitzer, Werner (2001): Terror für Tiere. Militantne Tierschützer. Öffentliche Sicherheit, Nr. 1-2, dostupné z <http://ln-inter1.bmi.gv.at/web/bmiwebp.nsf/AllPages/OES010228202117> [staženo 27. března 2001].
- Seel, Ben (1997): „If Not You, Than Who?“ Earth First! in the UK. Environmental Politics, Vol. 6, Nr. 4, pp. 172-179.
- Singer, Peter (2001): Osvobození zvířat. Praha: Práh.
- Schwartz, Daniel M. (1998): Environmental Terrorism: Analyzing the Concept. Journal of Peace Research. Vol. 35, No. 4, pp. 483-496.
- Smith, G. Davidson (1998): Single Issue Terrorism. Ottawa: Canadian Security Intelligence Service. Dostupné z http://www.csic-scrs.gc.ca/eng/comment/com74_e.html [staženo 21. října 2002].
- Young, Robert (1995): „Monkeywrenching“ and the Processes of Democracy. Environmental Politics. Vol. 4, Nr. 4, pp. 199-214.
- Vaněk, Miroslav (1996): Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968 až 1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, Maxdorf.
- Vaněk, Miroslav (2002): Kytky v popelnici. Punk a nová vlna v Československu. In Vaněk, Miroslav a kol.: Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, Votobia Praha, pp. 175-237.
- Weissman, Kim (2001): Vehement Environmentalism. Congress Action Newsletter, 8. April. Dostupné z <http://www.tysknews.com/Depts/Environment/vehement.htm> [staženo 24. srpna 2001].